Камунізм усталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць і Шчасце ўсіх народаў

ЯСНЫЯ ДАЛЯГЛЯДЫ

Апублікаван праект новай Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, адзінадушна адобраны чэрвеньскім Пленумам ЦК КПСС. У адпаведнасці з рашэннем Пленума праект Праграмы выносіцца на шырокае абмеркаванне ўсіх камуністаў, усіх працоўных СССР.

Старонкі гэтага выдатнага дакумента чытаюцца як хвалюючая гераічная эпапея. Яны даюць яскравую карціну барацьбы чалавецтва за ажыццяўленне сваіх самых запаветных ідэалаў, напаўняюць сэрца непахіснай верай у блізкі прыход камунізма — самага дасканалага і справядлівага грамадскага ладу.

Сто з лішнім гадоў назад вялікія настаўнікі пралетарыяту Карл Маркс і Фрыдрых Энгельс пісалі ў «Маніфесце Камуністычнай партыі»: «Здань блукае па Еўропе — здань камунізма». А сёння **камунізм,** як сказана ў праекце Праграмы, **«стаў найвялікшай сілай сучаснасці, грамадствам, што будуецца на велізарных прасторах зямнога шара».**

Міжнародны рэвалюцыйны рух прайшоў за гэтае стагоддзе гіганцкі шлях, на якім велічна ўзвышаюцца такія падзеі, як Парыжская Камуна, Кастрычніцкая рэвалюцыя, сацыялістычныя рэвалюцыі ў Кітаі і ў радзе іншых краін Еўропы і Азіі.

Савецкі народ ганарыцца тым, што яму выпала на долю ісці ў авангардзе барацьбы за новае жыццё, быць першаадкрывальнікам камуністычнай эпохі. Пад выпрабаваным кіраўніцтвам бальшавіцкай партыі гераічны рабочы клас нашай краіны ў цесным саюзе з працоўным сялянствам стварыў першую ў свеце сацыялістычную дзяржаву, наглядна паказаўшы жыццёвасць і непераможнасць марксісцка-ленінскіх ідэй. Найвялікшы рэвалюцыйны подзвіг, здзейснены савецкім народам, ускалыхнуў і натхніў народныя масы ўсіх краін і кантынентаў. Над светам праносіцца вялікая ачышчальная навальніца, знамянуючы вясну чалавецтва. Сацыялістычныя рэвалюцыі ў краінах Еўропы і Азіі прывялі да ўтварэння сусветнай сацыялістычнай сістэмы. Магутная хваля нацыянальна-вызваленчых рэвалюцый змятае каланіяльную сістэму імперыялізму. Трэцяя частка чалавецтва будуе новае жыццё пад сцягам навуковага камунізма.

Сіла марксісцка-ленінскіх ідэй, якія авалодваюць розумам і сэрцамі ўсё новых і новых мільёнаў людзей, выходзіць з таго, што яны грунтуюцца на глебе жывой рэчаіснасці і раскрываюць аб'ектыўныя законы грамадскага развіцця. Распрацоўваючы новую Праграму, вызначаючы галоўныя задачы і асноўныя этапы камуністычнага будаўніцтва, партыя творча абагульняе пройдзены савецкім народам шлях, улічвае вопыт рэвалюцыйнага руху ва ўсім свеце.

Усебаковы аналіз эканамічных, сацыяльных, палітычных асноў сучаснага грамадства, зроблены ў праекце Праграмы, глыбока пераконвае ў непазбежнасці канчатковага краху капіталістычнай сістэмы і перамогі камунізма. «Імперыялізм, — гаворыцца ў праекце Праграмы, — уступіў у перыяд заняпаду і пагібелі. Непазбежны працэс разлажэння ахапіў капіталізм ад асновы да вяршыні: яго эканамічны і дзяржаўны лад, палітыку і ідэалогію. Імперыялізм беспаваротна страціў уладу над большасцю чалавецтва. Галоўны змест, галоўны напрамак і галоўныя асаблівасці гістарычнага развіцця чалавецтва вызначаюць сусветная сацыялістычная сістэма, сілы, якія змагаюцца супраць імперыялізму, за сацыялістычную перабудову грамадства».

Поўная і канчатковая перамога сацыялізма ў нашай краіне, развіццё падзей на міжнароднай арэне ў карысць сацыялізма, небывалы працоўны і палітычны ўздым савецкага народа — усё гэта стварыла рэальныя ўмовы для ажыццяўлення паступовага пераходу да камуністычнага грамадства. Пабудова камуністычнага грамадства стала непасрэднай практычнай задачай савецкага народа.

Яснымі і дакладнымі словамі вызначаны ў праекце новай Праграмы партыі асноўныя рысы камуністычнага грамадства: **«Камунізм — гэта бяскласавы грамадскі лад з адзінай агульнанароднай уласнасцю на сродкі вытворчасці, поўнай сацыяльнай роўнасцю ўсіх членаў грамадства, дзе разам з усебаковым развіццём людзей вырастуць і прадукцыйныя сілы на аснове навукі і тэхнікі, якія пастаянна развіваюцца, усе крыніцы грамадскага багацця пальюцца поўным патокам і ажыццявіцца вялікі прынцып «ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па патрэбах». Камунізм — гэта высокаарганізаванае грамадства свабодных і свядомых працаўнікоў, у якім усталюецца грамадскае самакіраванне, праца на карысць грамадства стане для ўсіх першай жыццёвай патрэбай, усвядомленай неабходнасцю, здольнасці кожнага будуць прымяняцца з найбольшай карысцю для народа».**

Пры камунізме, гаворыцца далей у праекце Праграмы, поўнасцю знікаюць класы, сацыяльна-эканамічныя і культурна-бытавыя адрозненні паміж горадам і вёскай; па узроўню развіцця прадукцыйных сіл і характару працы, формах вытворчых адносін, бытавых умовах, ступені дабрабыту насельніцтва вёскі ўзнімаецца да ўзроўню горада. З перамогай камунізма адбудзецца арганічнае злучэнне разумовай і фізічнай працы ў вытворчай дзейнасці людзей. Інтэлігенцыя перастане быць асобным сацыяльным слоем, паколькі работнікі фізічнай працы па свайму культурна-тэхнічнаму ўзроўню ўзнімуцца да ўзроўню людзей разумовай працы.

Праз вякі марылі лепшыя розумы чалавецтва аб гэтым цудоўным часе. Якое ж вялікае шчасце працаваць у імя здзяйснення велічных планаў Камуністычнай партыі, адчуваць сябе непасрэдным удзельнікам камуністычнага будаўніцтва!

Пачуццё бязмежнай радасці і гордасці выклікалі ў кожнага савецкага чалавека заключныя радкі праекта Праграмы: **«Партыя ўрачыста абвяшчае: цяперашняе пакаленне савецкіх людзей будзе жыць пры камунізме!».** Вера ў рэальнасць гэтых слоў грунтуецца на шматгадовым вопыце. Уся гераічная гісторыя барацьбы партыі за шчасце народа сведчыць, што калі партыя сказала — значыць, будзе зроблена. Рэальнасць нашых планаў — гэта іх глыбока навуковы характар, гэта маналітная згуртаванасць савецкага народа пад сцягам марксісцка-ленінскіх ідэй, яго бязмежная адданасць справе камунізма.

Узважваючы велізарныя магчымасці і перавагі, якія мае савецкі лад, партыя намеціла на бліжэйшыя дваццаць год грандыёзную праграму імклівага ўздыму эканомікі і культуры краіны.

У бліжэйшае дзесяцігоддзе (1961 — 1970 гады) Савецкі Саюз, ствараючы матэрыяльна-тэхнічную базу камунізма, пераўзыйдзе па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва найбольш магутную і багатую краіну капіталізму — ЗША; значна ўзнімецца матэрыяльны дабрабыт і культурна-тэхнічны ўзровень працоўных, усім будзе забяспечаны матэрыяльны дастатак; усе калгасы і саўгасы ператворацца ў высокапрадукцыйныя і высокапрыбытковыя гаспадаркі; у асноўным будуць задаволены патрэбы савецкіх людзей у добраўпарадкаваным жыллі; знікне цяжкая фізічная праца; СССР стане краінай самага кароткага рабочага дня.

У другім дзесяцігоддзі (1971 — 1980 гады) будзе створана матэрыяльна-тэхнічная база камунізма, для ўсяго насельніцтва забяспечана багацце матэрыяльных і культурных даброт; савецкае грамадства ўшчыльную падыйдзе да ажыццяўлення прынцыпу размеркавання па патрэбах, адбудзецца паступовы пераход да адзінай агульнанароднай уласнасці. Такім чынам, **у СССР будзе ў асноўным пабудавана камуністычнае грамадства.** Поўнасцю пабудова камуністычнага грамадства завершыцца ў наступны перыяд.

Аб тэмпах росту эканомікі краіны і складанасці задач у гэтай галіне сведчаць хоць бы такія лічбы. На працягу дваццацігоддзя намечана павялічыць аб'ём прамысловай прадукцыі не менш чым у шэсць разоў. Сучасны ўзровень прамысловай вытворчасці ЗША, які будзе пераўзыйдзены ўжо ў рамках бліжэйшых дзесяці год, к канцу дваццацігоддзя застанецца далёка ззаду. У першым дзесяцігоддзі наша краіна перагоніць Злучаныя Штаты Амерыкі па вытворчасці асноўных сельскагаспадарчых прадуктаў на душу насельніцтва. За дваццаць год агульны аб'ём прадукцыі сельскай гаспадаркі павінен быць павялічаны прыкладна ў тры з палавінай разы.

Паступовы пераход да камунізма азначае глыбокія змены ва ўсіх сферах жыцця нашага грамадства. Праект Праграмы вызначае канкрэтныя задачы партыі ў галіне дзяржаўнага будаўніцтва і далейшага развіцця сацыялістычнай дэмакратыі, у галіне нацыянальных адносін, у галіне ідэалогіі выхавання, навукі і культуры, раскрывае праблемы ўнутрыпартыйнага жыцця і павышэння ролі партыі ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма.

Савецкае грамадства дасягнула велізарных поспехаў у сацыялістычным выхаванні мас. Але і пасля перамогі сацыялістычнага ладу ў свядомасці і паводзінах людзей захоўваюцца перажыткі капіталізму, якія тармозяць рух грамадства наперад. У барацьбе за перамогу камунізма ідэалагічная работа становіцца ўсё больш магутным фактарам.

Партыя лічыць галоўным у ідэалагічнай рабоце на сучасным этапе — выхаванне ўсіх працоўных у духу высокай ідэйнасці і адданасці камунізму, камуністычных адносін да працы і грамадскай гаспадаркі, поўнае пераадоленне перажыткаў буржуазных поглядаў і нораваў, усебаковае, гарманічнае развіццё асобы, стварэнне сапраўднага багацця духоўнай культуры. Асаблівае значэнне партыя надае выхаванню падрастаючага пакалення.

Фармаванне новага чалавека адбываецца ў працэсе актыўнага ўдзелу ў будаўніцтве камунізма, развіцця камуністычных пачаткаў у эканамічным і грамадскім жыцці, пад уздзеяннем усёй сістэмы выхаваўчай работы партыі, дзяржавы і грамадскіх арганізацый, у якой важная роля належыць друку, радыё, кіно і тэлебачанню.

У працэсе пераходу да камунізма ўсё больш узрастае роля маральных пачаткаў у жыцці грамадства, пашыраецца сфера дзеяння маральнага фактару і адпаведна змяншаецца значэнне адміністрацыйнага рэгулявання узаемаадносін паміж людзьмі. Падкрэсліваючы гэта, праект Праграмы вызначае прынцыпы маральнага кодэксу будаўніка камунізма.

Выхаванне чалавека новага складу, рэвалюцыя ў светапоглядзе і псіхалогіі мас — адна з самых хвалюючых перамог, якія здзяйсняе Камуністычная партыя. Колькі было спісана рознымі буржуазнымі ідэолагамі паперы, колькі ватрачана слоў, каб давесці, быццам супярэчнасці асабістага і грамадскага закладзены ў самой чалавечай прыродзе, быццам антаганізмы паміж людзьмі былі і застануцца навекі. Гістарычная практыка нашай краіны неабвержна сведчыць, што праславутая адвечная грахоўнасць чалавечай натуры — гэта нішто іншае, як злаўмысная выдумка эксплуататараў, мэты якой зусім відавочныя. Справа не ва ўяўнай заганнасці чалавека, а ў тым, што эксплуататарскі лад калечыць душы людзей. Грамадства, за якое змагаецца Камуністычная партыя, таму і з'яўляецца ў вышэйшай ступені гуманістычным, што яно адкрывае неабмежаваны прастор для росквіту ўсіх духоўных і фізічных сіл і здольнасцей чалавека.

Сапраўднымі клопатамі аб росквіце чалавечай асобы прасякнуты тыя старонкі праекта Праграмы, дзе ідзе гаворка пра перспектывы культурнага будаўніцтва, развіццё літаратуры і мастацтва.

За гады Савецкай улады ў нашай краіне адбылася грандыёзная культурная рэвалюцыя. Перыяд разгорнутага камуністычнага будаўніцтва з'явіцца завяршаючым яе этапам, у час якога будзе забяспечана стварэнне ўсіх неабходных ідэалагічных і культурных умоў для перамогі камунізма.

У праекце Праграмы дадзена глыбока навуковае азначэнне культуры камуністычнага грамадства. «Культура камунізма, якая ўвабрала ў сябе і развівае ўсё лепшае, што было створана сусветнай культурай, — новая, вышэйшая ступень у культурным развіцці чалавецтва. Яна ўвасобіць у сабе ўсю шматграннасць і багацце духоўнага жыцця грамадства, высокую ідэйнасць і гуманізм новага свету. Гэта будзе культура бяскласавага грамадства, агульнанародная, агульначалавечая».

Ва ўмовах пераходу да камунізма творчая дзейнасць ва ўсіх галінах культуры становіцца асабліва плённай і даступнай для ўсіх членаў грамадства. Савецкая літаратура, музыка, жывапіс, кінематаграфія, тэатр, усе галіны мастацтва дасягнуць новых вышынь у развіцці ідэйнага зместу і мастацкага майстэрства. Атрымаюць шырокае распаўсюджанне народныя тэатры, масавая самадзейнасць, тэхнічнае вынаходніцтва і іншыя формы народнай творчасці. Развіццё і ўзбагачэнне мастацкай скарбніцы грамадства, запісана ў праекце Праграмы, дасягаецца на аснове спалучэння масавай мастацкай самадзейнасці і прафесіянальнага мастацтва.

Шэраг мерапрыемстваў, намечаных у праекце Праграмы, забяспечыць далейшы магутны ўздым матэрыяльнай базы культуры.

Нястомна клапоцячыся аб росквіце літаратуры і мастацтва, партыя падкрэслівае ў праекце новай Праграмы неабходнасць павышэння іх выхаваўчай ролі. «Савецкая літаратура і мастацтва, прасякнутыя аптымізмам і жыццясцвярджальнымі камуністычнымі ідэямі, — гаворыцца ў дакуменце, — адыгрываюць вялікую ідэйна-выхаваўчую ролю, развіваюць у савецкім чалавеку якасці будаўніка новага свету. Яны закліканы служыць крыніцай радасці і натхнення для мільёнаў людзей, выказваць іх волю, пачуцці і думкі, служыць сродкам іх ідэйнага ўзбагачэння і маральнага выхавання.

Галоўная лінія ў развіцці літаратуры і мастацтва — умацаванне сувязей з жыццём народа, праўдзівае і высокамастацкае адлюстраванне багацця і шматграннасці сацыялістычнай рэчаіснасці, натхнёнае і яркае ўзнаўленне новага, сапраўды камуністычнага, і выкрыццё ўсяго таго, што процідзейнічае руху грамадства наперад.

У мастацтве сацыялістычнага рэалізму, заснаваным на прынцыпах народнасці і партыйнасці, смелае наватарства ў мастацкім адлюстраванні жыцця спалучаецца з выкарыстаннем і развіццём усіх прагрэсіўных традыцый сусветнай культуры. Перад пісьменнікамі, мастакамі, музыкантамі, дзеячамі тэатра і кіно адкрываецца шырокі прастор для праяўлення асабістай творчай ініцыятывы, высокага майстэрства, для шматстайнасці творчых форм, стыляў і жанраў».

Веліч задач, якія паўстаюць на новым этапе перад савецкай літаратурай і мастацтвам, патрабуе ад творчай інтэлігенцыі натхнёнай, нястомнай працы. Тварыць з поўнай аддачай сіл, з глыбокім усведамленнем свайго абавязку перад народам-будаўніком камунізма, вывяраць якасць сваіх твораў высокім крытэрыем іх карысці справе Камуністычнай партыі — такі загад часу па «арміі мастацтваў».

* * *

Пабудова камунізма ў нашай краіне будзе найвялікшай перамогай чалавецтва за ўсю яго шматвяковую гісторыю. Камунізм выконвае гістарычную місію вызвалення ўсіх людзей ад сацыяльнай няроўнасці, ад усіх форм прыгнечання і эксплуатацыі, ад жахаў вайны і ўсталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць і Шчасце ўсіх народаў.

Дзеля яго перамогі савецкія людзі не пашкадуюць сваіх сіл і энергіі.

Пад выпрабаваным кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, пад сцягам марксізма-ленінізма савецкі народ пабудаваў сацыялізм.

Пад кіраўніцтвам партыі, пад сцягам марксізма-ленінізма савецкі народ пабудуе камуністычнае грамадства.

ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 60 (1594) | Аўторак, 1 жніўня 1961 года | Цана 4 кап.



А. КАЎЦЭВІЧ, інжынер завода аўтаматычных ліній:

— Каб спалі мірна дзеці, каб былі радасць і шчасце на свеце,— гэта ставіць мэтай у сваім праекце Праграмы наша родная партыя.



І. БЕРНАЦКІ, пенсіянер:

— Чытаеш праект Праграмы КПСС і адчуваеш сябе маладым.



К. САННІКАЎ, народны артыст БССР, прафесар:

— Вось яна, доўгачаканая «Правда» з праектам Праграмы. Учытваюся ўважліва, бо ў кожным слове — глыбокі сэнс, палымяная думка партыі. У маім уяўленні паўстае цудоўнае камуністычнае Заўтра маёй Радзімы. Хвалююць велічныя перспектывы мастацтва, у сэрцы расце гордасць за светлы розум роднай партыі.

ПРА ГАЛОЎНАГА ГЕРОЯ

Кожны з нас, чытаючы праект Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, думае пра тое, што ён павінен зрабіць, каб гэтая велічная праграма была паспяхова ператворана ў жыццё. Зразумела, што савецкі літаратар марыць пра тое, як напісаць твор, які найбольш дапамагаў бы народу ў яго велізарнай стваральнай працы. Які ж новы твор у недалёкім будучым стане эпахальным, творам, які поўнасцю возьме на сваё ўзбраенне наш народ, народ-творца? Нямногія кнігі ўдастойваюцца такога гонару, нямногія імёны застаюцца ў памяці народнай назаўсёды. І калі мы сёння можам назваць творы, героі якіх навечна запалі ў сэрца народнае за сорак чатыры гады Савецкай улады, дык, вядома, кожнага з нас цікавіць, якімі ж будуць кнігі, што ўсхвалююць народную душу ў бліжэйшыя гады, што за героі будуць жыць у іх?

Кожная эпоха вылучае сваіх незабыўных герояў, яны найбольш поўна адлюстроўваюць яе жыццё. І калі я думаю сёння пра тую кнігу, якой суджана стаць любімай народам, я ўпэўнен, што ў ёй галоўнымі героямі будуць людзі нашых дзён, натхнёныя будаўнікі новага камуністычнага грамадства. А галоўны герой сённяшніх дзён — новы савецкі чалавек, выхаваны партыяй у гады Савецкай улады, чалавек, які зведаў і гора жахлівай вайны, і радасці мірнай працы, чалавек, для якога сацыялістычная Радзіма — усё жыццё. Ён сапраўды новы чалавек, таму што ён працуе не толькі для сябе, а для народа, і не толькі для свайго народа, а для ўсяго чалавецтва. А тое, што ў свеце яшчэ мільёны прыгнечаных чакаюць яго дапамогі, натхняе яго на ўсё больш актыўную працу. Наш новы чалавек перамог у сацыяльным жыцці і ў выніку гэтых перамог пазнаў навуку і заклікаў яе на службу людзям, заваяваў космас, і ён мае новае аблічча. Здолець паказаць гэтае новае аблічча нашага савецкага чалавека — вось галоўная задача.

Вядома, мы яшчэ бачым асобныя заганы ў паводзінах некаторых людзей, і літаратура павінна не праходзіць міма такіх з'яў, а змагацца з імі. Але таму, што з кожным годам іх будзе менш, дык менш яны павінны з'яўляцца і ў нашых кнігах. Сучасны галоўны герой — савецкі чалавек-стваральнік, чалавек высокіх маральных якасцей, чалавек душы, невядомай дагэтуль свету, і каб паказаць яго, трэба быць усюды побач з ім. Да гэтага заклікае нас родная Ленінская партыя ў праекце новай Праграмы.

Пятрусь БРОЎКА.

КАМУНІЗМ

З дзён Кастрычніка першых, суровых
Назаўсёды, як сэрца прысягу,
«Камунізм» — наша роднае слова
Мы нясём на разгорнутых сцягах.

Гэта слова людзей аб'яднала,
Сэрца з сэрцам навек парадніла.
Гэта слова натхнёнае стала
Класа-волата грознаю сілай.

Гэта роднае слова — і кожны
Яго любіць, як маці-Айчыну.
Светлай зоркай яно ў падарожжы
Вызначае да шчасця пуціну.

Мікола ХВЕДАРОВІЧ.

НА НОВЫЯ РУБЯЖЫ

Немагчыма без хвалявання і радасці чытаць праект Праграмы нашай роднай Камуністычнай партыі — праграмы, якая адкрывае перад савецкім народам і народамі ўсяго свету велічныя перспектывы пабудовы камуністычнага грамадства. «Партыя ўрачыста абвяшчае: цяперашняе пакаленне савецкіх людзей будзе жыць пры камунізме!» Чытаючы гэтыя словы, міжволі задаеш сабе пытанне: а ці ўсё ты зрабіў для таго, каб быць вартым жыць пры камунізме? Што ты можаш і павінен зрабіць цяпер, калі ўся наша шматмільённая краіна пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі ўступае ў новую гістарычную эру?

Я—бібліятэкар і думаю ў гэтую хвіліну, напэўна, таксама, як тысячы іншых бібліятэкараў савецкай краіны: вельмі многа павінны зрабіць мы, прапагандысты кніг, на сваім сціплым пасту, каб дапамагчы працоўным горада і вёскі ў выкананні вялікіх задач, пастаўленых перад імі ў праекце Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Стаць сапраўды першымі памочнікамі партыйных арганізацый у мабілізацыі мас на вырашэнне велічных задач камуністычнага будаўніцтва, — такая задача была пастаўлена перад бібліятэкамі яшчэ XXI з'ездам КПСС. Цяпер яна з новай сілай паўстае перад бібліятэчнымі работнікамі як усёй краіны, так і Беларусі.

Дапамагчы партыйным арганізацыям у шырокай прапагандзе праекта Праграмы нашай партыі, у шырокім азнаямленні з ім кожнага савецкага чалавека—найпершы абавязак кожнага работніка культуры, у тым ліку і бібліятэкара.

Абавязак бібліятэкара — дапамагаць працаўнікам прамысловасці і сельскай гаспадаркі ў павышэнні прадукцыйнасці працы, садзейнічаць укараненню ў вытворчасць перадавых метадаў працы, навейшых навуковых дасягненняў у тэхніцы і сельскай гаспадарцы, дамагацца большай эфектыўнасці ў прапагандзе эканамічных ведаў, якія садзейнічаюць лепшаму асваенню рабочымі і калгаснікамі сваёй вытворчасці, ісці ў нагу з жыццём прадпрыемства або калгаса.

У праекце Праграмы дадзены маральны кодэкс будаўніка камунізма. Выхоўваць у людзях маральныя прынцыпы гэтага кодэкса, дапамагаючы партыйным арганізацыям, школе, вышэйшым навучальным установам, камсамолу—святая задача бібліятэк.

Партыя з мэтай забеспячэння далейшага культурнага развіцця краіны прадугледжвае побач з далейшым развіццём кнігавыдавецкай справы і друку, шырокім развіццём народных універсітэтаў, тэатральных калектываў і іншых культурных арганізацый, павелічэнне сеткі бібліятэк, лекцыйных і чытальных залаў, тэатраў, клубаў, дамоў культуры, кінатэатраў.

Ідучы насустрач XXII з'езду КПСС, бібліятэкары Беларусі ўзялі на сябе абавязацельства—абслужыць кнігай кожную сям'ю. Многія раённыя і сельскія бібліятэкі з гонарам выканалі гэтую задачу. Мы будзем рабіць усё, што залежыць ад нас, каб да XXII з'езда КПСС выканаць узятыя абавязацельствы. Гэта будзе адказам на вялікія клопаты роднай Камуністычнай партыі, выяўленнем волі якой і з'явіўся праект новай Праграмы.

І. САНКОВА,
сакратар партарганізацыі Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Ул. І. Леніна.

Мы новы свет будуем!

Цяперашняе пакаленне савецкіх людзей будзе жыць пры камунізме.

Гэта будучыня Міру, Працы, Свабоды, Роўнасці і Шчасця ўсіх народаў.

Мы, савецкія людзі, мы, камуністы,—пачынальнікі новага свету. Мы—творцы гэтага новага свету. Яго сцяганосцы. Яго першыя муляры, яго кавалі.

Першую цагліну ў будынак новага свету паклалі мы ў Кастрычніку 1917 года. Пакладзена яна надзейна, пакладзена на стагоддзі. Цяжка нам было. Душыў нас вораг, голад, галеча. Былі «прарокі», якія сцвярджалі, што мы і месяца не пражывём, не пратрымаемся.

Мы пабудавалі сацыялістычнае грамадства. Змяінае шыпенне чулі мы з варожых падваротняў. Сабачы брэх быў з-за кожнага імперыялістычнага вугла. Нас спрабавалі зброяй, пякельнай і знішчальнай, паставіць на калені, зачыніць акно ў наш новы свет, у новыя далі.

А мы зноў выстаялі. Мы перамаглі. Выраслі новыя будаўнікі новага свету. Яны ў Кітаі і ў Чэхаславакіі, у Польшчы і Румыніі, ва ўсіх краінах народнай дэмакратыі, у краінах, якія імкнуцца да камуністычнага святла.

А яно гарыць, разгараецца.

Яго яркія праменні зіхацяць у кожным радку вялікага дакумента—праекта новай Праграмы нашай вялікай і роднай, вернай народу партыі камуністаў.

Камунізм стаў яваю, ён не за гарамі, ён ідзе, ён будзе!

Павел КАВАЛЁЎ.



— Мы ўпэўнены, што будзем жыць пры камунізме, — гавораць рабочыя Мінскага аўтамабільнага завода І. Шавель, М. Паскробка, Э. Фонкац, Г. Крук.

Усё ў імя чалавека

Прымаючы **першую праграму** на II з'ездзе ў 1903 годзе, бальшавіцкая партыя клікала рабочы клас, усіх працоўных Расіі на барацьбу за звяржэнне царскага самадзяржаўя, а затым — буржуазнага ладу і ўстанаўленне дыктатуры пралетарыяту. У лютым 1917 года быў змецены царскі рэжым. У кастрычніку 1917 года пралетарская рэвалюцыя знішчыла ненавісны народу капіталістычны лад. **Упершыню ў гісторыі нарадзілася краіна сацыялізма. Пачалося будаванне новага свету.**

Першая праграма партыі была выканана.

Прымаючы **другую праграму** на VIII з'ездзе ў 1919 годзе, партыя паставіла задачу пабудовы сацыялістычнага грамадства. Ідучы нязведанымі шляхамі, пераадольваючы цяжкасці і нягоды, савецкі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі ажыццявіў на практыцы вучэнне пра сацыялізм, распрацаванае Леніным. **Сацыялізм перамог у Савецкім Саюзе поўнасцю і канчаткова.**

Другая праграма партыі таксама выканана.

Цяпер Камуністычная партыя Савецкага Саюза (КПСС) прымае сваю трэцюю праграму—праграму пабудовы камуністычнага грамадства. Новая Праграма творча абагульняе практыку будаўніцтва сацыялізма, улічвае вопыт рэвалюцыйнага руху ва ўсім свеце і, выказваючы калектыўную думку партыі, вызначае галоўныя задачы і асноўныя этапы камуністычнага будаўніцтва.

Вышэйшая мэта партыі — пабудаваць камуністычнае грамадства, на сцягу якога напісана: «Ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па патрэбах». У поўнай меры ажыццявіцца лозунг партыі: «Усё ў імя чалавека, для шчасця чалавека».

(З ПРАЕКТА ПРАГРАМЫ КПСС).

ПА КОЛАСАЎСКІХ МЯСЦІНАХ

Вёска Пінкавічы Пінскага раёна, дзе ў 1904—1906 гадах настаўнічаў Якуб Колас.

Фота С. КАЛЕСНІК.

ДУМКІ АБ ІХ БУДУЧЫНІ

Самадзейнасць? Так. Але НА ПРАФЕСІЯНАЛЬНЫМ УЗРОЎНІ

НЕАГЛЯДНЫЯ прасторы адкрывае праект Праграмы КПСС перад народным самадзейным мастацтвам. «Атрымаюць шырокае распаўсюджанне народныя тэатры, масавая самадзейнасць, тэхнічнае вынаходніцтва і іншыя формы народнай творчасці. З асяроддзя ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці вылучацца новыя таленавітыя пісьменнікі, мастакі, музыканты, артысты».

Партыя надае вялікае значэнне ў культурным развіцці краіны народным тэатрам. Гэта абавязвае ўсіх работнікаў прафесіянальнага мастацтва думаць і клапаціцца аб іх будучыні.

Мінула два гады, як адкрылі заслону першыя народныя тэатры рэспублікі. Іх голас з кожным днём гучыць усё мацней.

У Беларусі 19 народных тэатраў. Амаль кожны вечар сотні і тысячы жыхароў гарадоў, раённых цэнтраў і вёсак ідуць на святло, якое загараецца ў клубах, палацах, дамах культуры, дзе выступаюць народныя тэатры, ідуць, каб убачыць «сваіх артыстаў», з якімі яны працавалі ўдзень на будоўлях, заводах, ва ўстановах і школах.

Не перабольшваючы можна сказаць, што цікавы і змястоўны спектакль з'яўляецца радаснай падзеяй. Ён прымушае людзей хваляваецца, перажываць, радавацца. Прыемна, калі гледачы, выходзячы з такога спектакля, паўтараюць словы сваіх любімых герояў і не толькі паўтараюць, але запамінаюць, робяць іх сваімі.

Глыбока дзейнічае на пачуцці чалавека праўдзівы сцэнічны твор. Вось чаму ўважліва і сур'ёзна павінен ставіцца кожны народны тэатр да выбару п'есы. Яго рэпертуар з'яўляецца той глебай, на якой можа расквітнець творчая дзейнасць калектыву.

Удумліва працуе над рэпертуарам большасць народных тэатраў. Аб гэтым сведчаць спектаклі «Таня», «Барабаншчыца», «Алазанская даліна», «Кухарка» (Пінск); «Юнацтва бацькоў», «Не верце цішыні», «Мараль пані Дульскай», «Апошні прыпынак», «Без віны вінаватыя», «Злавацца не трэба», «Раскіданае гняздо», «Меч і зоркі», «Спатканне ля чаромхі» (Магілёў); «Глыбокая плынь», «Выгнанне блудніцы», «Паўлінка», «Лявоніха на арбіце» (Ашмяны), «Выбачайце, калі ласка», «Позняе каханне», «Партызаны» (Полацк); «Папараць-кветка» (Слуцк); «Два колеры» (Віцебск).

Усё большае месца ў рэпертуары народных тэатраў займаюць п'есы беларускіх драматургаў. Добрым прыкладам у гэтай справе з'яўляецца праца Баранавіцкага тэатра з драматургам В. Зубам, Пінскага — з П. Васілеўскім, Слонімскага — над інсцэніроўкай «Глыбокай плыні» І. Шамякіна.

На маю думку, Міністэрству культуры варта даць права народным тэатрам заключаць дагаворы з аўтарамі на напісанне п'ес. Гэта будзе спрыяць вызначэнню творчай своеасаблівасці калектываў.

НА ПРАГРАМЕ любога спектакля ў ліку першых стваральнікаў яго мы бачым прозвішча рэжысёра.

«У сапраўдным рэжысёры, — гаварыў К. Станіслаўскі, — спалучаецца рэжысёр-настаўнік, рэжысёр-мастак, рэжысёр-літаратар і рэжысёр-адміністратар». Вось такі рэжысёр больш за ўсё патрэбны народнаму тэатру. Важна не толькі падабраць п'есу і ўдала размеркаваць ролі, але і быць настаўнікам калектыву.

Рэжысёр народнага тэатра, як ніхто, павінен ведаць душу кожнага свайго акцёра. Хто ён, чаго прыйшоў на сцэну, чаго чакае ад яе: лёгкага поспеху ці сапраўднага мастацтва?

Акцёры народных тэатраў — гэта не толькі лепшыя ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці, але і лепшыя працаўнікі на вытворчасці. Яны вучацца ў вячэрніх школах, рыхтуюцца да абароны дысертацый, выхоўваюць дзяцей, працуюць на заводах і будоўлях. І, не гледзячы на стомленасць пасля працы, прыходзяць на рэпетыцыю, аддаюць любімай справе ўвесь свой вольны час. Яны не толькі іграюць, але перастаўляюць дэкарацыі, шыюць касцюмы, робяць бутафорыю, а ў свой дзень адпачынку выязджаюць са спектаклем у калгас. Іншы раз пасля такіх гастроляў вяртаюцца дамоў пешшу, а раніцой ідуць на працу. Адданасць і любоў да тэатра дапамагаюць ім пераадольваць усе цяжкасці. Вось такіх людзей павінен умець шукаць рэжысёр народнага тэатра.

Рэжысура народных і самадзейных тэатраў — гэта сёння вельмі сур'ёзная праблема. Многія калектывы працуюць без вопытных, кваліфікаваных рэжысёраў. Ці не час Міністэрству культуры БССР і Рэспубліканскаму Дому народнай творчасці задумацца над гэтым? Можа, варта адкрыць пры Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце курсы, а пры тэатрах— семінары самадзейных рэжысёраў? Ці не мэтазгодна было б запрашаць асобных рэжысёраў народных тэатраў для пастаноўкі спектакляў у прафесіянальныя калектывы і наадварот? Заслужаны дзеяч мастацтва БССР Л. І. Мазалеўская абавязалася паставіць адзін спектакль на сцэне народнага тэатра. Трэба памножыць такія прыклады.

НАРОДНЫЯ тэатры выязджаюць на гастролі ў гарады і вёскі рэспублікі. Гастраліруюць яны не толькі летам, а і вясной, у час сяўбы і зімой. Амаль усе свае прэм'еры паказваюць калгасам і саўгасам свайго раёна Слонімскі, Баранавіцкі, Полацкі, Багушэўскі, Барысаўскі тэатры. Прыезд тэатра ў калгас ці новабудоўлю заўсёды радасная падзея.

Слонімскі народны тэатр амаль кожнае лета гастраліруе ў Баранавічах, а Баранавіцкі—ў Слоніме. Такія абменныя гастролі таксама вельмі карысныя.

Хвалюючай падзеяй у жыцці Баранавіцкага народнага тэатра была паездка на гастролі ў Польскую Народную Рэспубліку.

Добра робяць Гомельскае і Брэсцкае ўпраўленні культуры, арганізоўваючы паказ лепшых спектакляў сваіх народных тэатраў у абласных цэнтрах. Спектаклі ў Брэсце праглядаюцца грамадскасцю горада, артыстамі і рэжысёрамі Тэатра імя Ленінскага камсамола. Кожны спектакль абмяркоўваецца на творчай канферэнцыі разам з гледачамі.

У гастролях народных тэатраў многа яшчэ арганізацыйных і творчых непаладак. Не вырашаны пытанні з транспартам, з адпускамі артыстаў, продажам білетаў, адсутнічае планавасць гастроляй. Абласным упраўленням культуры неабходна планаваць гастролі народных тэатраў.

З КОЖНЫМ днём мацнее дружба народных тэатраў з прафесіянальнымі калектывамі. Яны сталі своеасаблівымі «спадарожнікамі» прафесіянальных тэатраў. Плённую дапамогу аказвае Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы Аршанскаму народнаму тэатру. У нараджэнні гэтага тэатра прымалі непасрэдны ўдзел рэжысёр тэатра К. Саннікаў і народны артыст СССР Б. Платонаў. Прагледзеўшы аднойчы спектакль аршанцаў, Б. Платонаў сваімі заўвагамі і практычным удзелам у рэпетыцыі паказаў самадзейным артыстам шлях да глыбокага раскрыцця вобразаў. Такая «практычная лекцыя» спадабалася самадзейным артыстам і яны запрасілі Б. Платонава выступіць у спектаклі «Канстанцін Заслонаў».

Народны артыст СССР П. Малчанаў аказаў значную дапамогу самадзейнаму артысту Баранавіцкага народнага тэатра М. Аграновічу ў працы над роллю Леніна.

Карысная творчая дружба ўстанавілася паміж Брэсцкім драматычным тэатрам імя Ленінскага камсамола і Пінскім народным тэатрам.

Артысты Брэсцкага тэатра выступаюць у Пінску, а артысты Пінскага народнага тэатра — на сцэне Брэсцкага тэатра. З асаблівай цікавасцю гледачы Брэста сустрэлі ў спектаклі «Кухарка» артыстку Народнага тэатра Т. Сівохіну, якая з поспехам выканала ролю Паўліны Хутарной.

Сардэчная творчая дружба існуе паміж калектывам Магілёўскага драматычнага тэатра і калектывамі Бабруйскага і Магілёўскага народных тэатраў. Тут часта можна бачыць не толькі на прэм'ерах, але і рэпетыцыях рэжысёра А. Раеўскага і мастака В. Акулава.

Штодзённую дапамогу аказвае калектыў рэспубліканскага Тэатра юнага гледача Баранавіцкаму народнаму тэатру.

На жаль, не ўсе прафесіянальныя калектывы і дзеячы сцэны цікавяцца патрэбамі народных тэатраў. У першую чаргу гэта мае дачыненне да Гомельскага драматычнага тэатра, які забыў дарогу ў тэатральную самадзейнасць сваёй вобласці.

Народныя тэатры чакаюць сістэматычнай дапамогі ад сваіх старэйшых сяброў, яны чакаюць творчай вучобы па сцэнічнаму майстэрству, рэжысуры, дэкарацыйнаму афармленню, па грыму, мове.

У ПРАЦЫ народных тэатраў ёсць яшчэ шмат недахопаў. Час ад часу трапляюць на сцэну слабыя п'есы, адсутнічае планавасць у рабоце над новымі спектаклямі, адзін тэатр выпускае адну-дзве пастаноўкі ў год, другі — тры-чатыры. Не вырашана пытанне з забеспячэннем матэрыяламі, неабходнымі для афармлення спектакляў. Час адкрыць хоць бы адзін магазін у Мінску па продажу парыкоў, грыму, рэквізіту.

Мала яшчэ цікавіцца запатрабаваннямі народных тэатраў Беларускае тэатральнае аб'яднанне, якое можа аказаць вялікую творчую метадычную дапамогу арганізацыяй кансультацый і лекцый для калектываў самадзейных тэатраў.

Паўстае пытанне аб стварэнні метадычнага цэнтра па кіраўніцтву народнымі тэатрамі. Трэба шчыра сказаць, што Упраўленне культасветустаноў Міністэрства культуры і Рэспубліканскі Дом народнай творчасці не спраўляюцца з гэтай задачай. У баку стаіць ад патрэб народных тэатраў і Упраўленне па справах мастацтва.

Народныя тэатры выходзяць на шырокую дарогу творчага жыцця, яны з'яўляюцца дастойнымі памочнікамі партыі, парасткамі камуністычнага мастацтва. Таму трэба няспынна думаць аб іх творчым і арганізацыйным станаўленні.

Ул. СТЭЛЬМАХ,
дырэктар Тэатра юнага гледача.

Наступным у абмеркаванні праблем развіцця народных тэатраў рэспублікі выступіць у газеце аспірант Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР С. Пятровіч.

МАСТАЦКІМ СЛОВАМ ПРА МАЛЕНСТВА І ЮНАЦТВА ПАЭТА

Фармаванне пісьменніка пачынаецца не тады, калі ён бярэ ў рукі пяро і схіляецца над чыстым аркушам паперы. Пачынаецца яно, бадай, з таго часу, калі чалавек расплюшчыў вочы, свядома зірнуў на навакольны свет і ўгледзеў яго такім, якой мастак бачыць сваю натуру перад тым, як адлюстраваць яе на палатне ва ўсёй разнастайнасці і гарманічнасці фарбаў.

Прасачыць вытокі, заўважыць фармаванне ў чалавеку таленту— задача нялёгкая і вельмі пачэсная. Нашы крытыкі і літаратуразнаўцы звычайна не ставяць сабе за мэту вывучэнне творчасці таго ці іншага пісьменніка ў сувязі з яго асабістым жыццём. Мне здаецца, вельмі пачэсную і патрэбную справу робіць той даследчык літаратуры, які ўзяў на сябе клопат аперыраваць не толькі фактамі літаратуры, але і даследаваць мастацкім словам вытокі самога таленту. З гэтага пункту гледжання ўяўляецца вельмі цікавай работа вядомага нашага крытыка і літаратурнага даследчыка Сцяпана Александровіча «Ад роднае зямлі», надрукаваная ў сёмым нумары часопіса «Маладосць». Аўтар даў свайму твору падзагаловак «Аповесць пра маленства і юнацтва Якуба Коласа».

Чытач ведае аўтара аповесці як удумлівага, сур'ёзнага даследчыка гісторыі літаратуры, як чалавека, які нямала папрацаваў над тым, каб узнавіць для нашага чытача многія цікавыя факты з жыцця і творчасці Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Змітрака Бядулі. Работы літаратуразнаўца склалі цэлую кніжку, якая вельмі прыхільна была прынята чытачом. Аднак усё тое, што рабіў дагэтуль Сцяпан Александровіч у жанры біяграфічных даследаванняў, было як бы толькі першай прыступкай да разгортвання больш шырокіх палотнаў. Да такога шырокага палатна і належыць новая аповесць «Ад роднае зямлі».

Вядома, нялёгка пісаць пра канкрэтнае жыццё вельмі вядомага ўсім чалавека. Тут, калі аўтар і дасць прастор творчаму домыслу, дык гэты домысел павінен цалкам стасавацца да фактаў самога жыцця, як бы праясняць, высвятляць іх. Кожны чытач, які ведае біяграфію паэта, можа супаставіць аўтарскі домысел, «зверыць» яго з тым, што ён ведае пра паэта і, калі ён не супадзе, прынамсі, не здасца яму самой праўдай, тады не будзе веры ў праўдзівасць і шчырасць усяго твора.

Калі праўду казаць, дык я і сам браўся чытаць аповесць пра Якуба Коласа з нейкай насцярожанасцю: ці ўведаю што новае, цікавае з яе? Аднак жа з першага раздзела давялося прыемна пераканацца, што перада мною не звычайная біяграфія выдатнага нашага мастака слова, а сапраўды мастацкі твор з яркімі маляўнічымі дэталямі, з разгорнутымі характарамі, з цудоўнымі малюнкамі наднёманскай прыроды, з глыбокім адлюстраваннем народнага жыцця пярэдадня першай рускай рэвалюцыі.

Галоўны ў аповесці вобраз сялянскага хлопчыка, сына лесніка —Косціка, будучага славутага народнага паэта. Ужо з першай сустрэчы з хлопчыкам на старонках аповесці, бачачы яго дапытлівасць, цікавасць да навакольнага жыцця, чытач можа заўважыць, што гэта расце чалавек, які нясе ў сваім сэрцы нешта незвычайнае. Вось мы бачым, як Косцік, абхопліваючы рукамі камель старадрэвіны, лезе на самую вершаліну яе і глядзіць на навакольны свет.

«О які ён адсюль выглядае харошы!»

У першых раздзелах чытач знаёміцца з Косцікавымі бацькамі, дзядзькамі, з братамі Уладакам і Алесем, з усім свойствам Міцкевічаў: з дзедам Юркам Лёсікам, з бабкай Крысяй, з дзядзькамі Петрусём і Яўхімам і іхнімі жонкамі Альбінай і Анатоляй. Але амаль самым цікавым сярод гасцей, якія з'ехаліся на дажынкі ў Міцкевічаву хату, быў ляснік Амбражык Дземідовіч, па мянушцы Кубел.

Раздзел «Дажынкі» як бы ўводзіць чытача ў тую атмасферу, якая, відаць, доўга жывіла творчую фантазію будучага паэта. Дажынкавыя песні, скокі, дасціпныя прымаўкі і прыказкі, казкі і былі — вось той грунт, на якім суджана будзе ўзыйсці і закрасаваць будучай песні.

Але, бадай, самым галоўным, што выклікала гучанне паэтычнай струны ў сэрцы хлопчыка, быў уплыў дзядзькі Антося. Калі бацька Косціка — Міхал быў маўклівы, засерадкаваны на клопаце, як яму пражыць з немаленькай сям'ёй, дык меншы бацькаў брат заўсёды важдаўся з пляменнікамі, асабліва з Косцікам, заўсёды расказваў цікавыя казкі і гісторыі.

Неяк Косціку бацька купіў шапку. Прыгожую новую шапку з гузічкам. Хлапчукі пайшлі з дзядзькам Антосем па грыбы. Здарылася так, што Косцікава шапка недзе згубілася. Гэта была такая страта, якую хлопчык яшчэ ніколі не меў. Каб уцешыць хлопчыка, дзядзька Антось расказаў казку пра такую ж самую праяву, але якая здарылася з іншым хлопчыкам, і страта як бы паменшала. Гэта вельмі цікавы эпізод, які не толькі выяўляе характар дзядзькі Антося, але і раскрывае вобраз хлопчыка, яго адметнасць ад іншых дзяцей.

У аповесці многа раздзелаў. Яны самі па сабе кароткія, але я сказаў бы, што кожны з іх з'яўляецца пэўнай знаходкай і ў цэлым уводзяць чытача ў атмасферу тагачаснага народнага жыцця, з яго цяжкасцямі, але і з яго рамантычнай казачнасцю, песеннасцю. У народных казках і песнях заўсёды выкрываюцца і дасціпна асуджаюцца паны і іх паслугачы. Вось адна з гэтых казак: пану Беразоўскаму цар загадаў тры загадкі, бо, як казалі, тут ён самы разумны чалавек. Але колькі ні біўся пан Беразоўскі, ён не мог адказаць на царавы загадкі. Тады да яго падышоў мужык Салвесь: «Калі, пане, дасі мне мяшок бульбы і торбачку мукі на зацірку, дык адкажу за цябе цару на яго запытанні». І адказаў.

Атмасфера народных казак і паданняў была тым спажыўным асяроддзем, у якім у пэўнай меры фармаваўся светапогляд будучага пісьменніка як выказніка народных думак і спадзяванняў. І трэба сказаць, гэтая атмасфера вельмі добра ўзноўлена ў творы.

Першая кніжка. З Нясвіжа з кірмашу яе прывезлі як гасцінец бацька і дзядзька Антось. І ў той вечар, апроч кніжкі, для Косціка больш нічога не існавала. Слепечыся пры газоўцы, ён глядзеў на літары, як на нейкае дзіва, бо хлопчык яшчэ іх не ўмеў чытаць. Прачытаў пушкінскія радкі дзядзька Антось, і яны назаўсёды запалі ва ўражлівае сэрца хлопчыка. Чулая душа Косціка ўспрыймала ўсё маляўнічае, убірала ў сябе прыгожае. З маленства хлопчыка вабіла народнае жыццё, яго розныя праявы, скаргі і нараканні людзей. Тое, што адбывалася ў сям'і Міцкевічаў, тая паняверка, якую давозілася зносіць і лесніку, гора і нястачы, глыбока кранaлі хлопчыкаву душу. У ягоным сэрцы нараставаў гнеў, той ціхі пратэст, які пасля выліўся ў радкі, поўныя выбуховай сілы: «Стрэльбы, хлопчыкі. бяры!»

Але народнае жыццё складалася не толькі з адной паняверкі і скаргаў: у ім былі свае радасці, свае ўрачыстасці, і нішто гэта не праходзіла міма ўвагі, міма ўчэпістай памяці ўражлівага хлопчыка.

Неяк улетку ў Альбуці згарэла Міцкевічава леснічоўка. Ляснуў амаль увесь леснікоў набытак. Гэта найвялікшае гора для сям'і. Няшчасце кроіла і сэрца малога Косціка. Але вось прыйшлі цеслі ставіць новую леснічоўку. І сярод іх кінуўся ў вочы хлопчыку Мікодым Кухарчык. Нечым прычараваў ён да сябе малога. Чалавек ведаў многа казак, песень, прымавак, прыказак і мог іх бясконца расказваць. Косцік не адступаўся ад яго ні на крок.

Цікава, хоць і скупа аўтарам выпісан вобраз мікалаеўшчынскага настаўніка Мікалая Феафілавіча Корзуна. Дробнымі, але выразнымі штрыхамі пададзена яго вернападданіцкая сутнасць, раскрыта абстаноўка сельскай школы, якая па сутнасці забівала ўсё жывое ў вучняў.

Нарэшце, Нясвіжская семінарыя. Гэта той перыяд у жыцці будучага паэта, у які фармаваўся яго светапогляд, складваліся рысы нястомнага змагара за народную долю. І хоць у семінарыі панавала казёншчына, хоць з семінарыстаў імкнуліся выхаваць паслухмяных рабоў, сатрапаў царскага самаўладства, усё ж тут прабілася на свет і тое добрае, што пасля ўзрасло ў творчасці паэта вялікай любоўю да народа.

Семінарыстаў выхоўвалі такія людзі, як стацкі саветнік Меліяранскі. Яны стараліся заглушыць у будучых настаўнікаў праяўленне народнага духу. І ўсё ж сярод выхавацеляў знайшліся такія людзі, як Фядот Андрэевіч Кудрынскі, які, угледзеўшы ў хлопчыку іскру таленту, не пагасіў яе, а, наадварот, пастараўся распаліць. Чытач бачыць, як пры дапамозе разумнага педагога Кудрынскага фармаваўся густ будучага паэта. І не толькі пад уплывам аднаго Кудрынскага: семінарысты ў сваёй большасці былі вясковыя хлопцы, яны з сабою прынеслі столькі цікавага, што яно клалася ў памяць будучага паэта, як невычэрпныя пласты творчага запасу.

Сцяпан Александровіч паказаў жыццё Якуба Коласа ў сям'і і ў Нясвіжскай семінарыі. І хоць гэта той перыяд, калі па сутнасці яшчэ не было паэта, калі толькі выяўляўся яго талент, але з дакладных і вельмі выразных апісанняў сялянскага жыцця, быту семінарыстаў, іх імкненняў, чытач як бы ўжо ўгадвае і тыя праблемы, тыя сітуацыі, тыя вобразы, якія потым ажываюць у «Новай зямлі». Чытач бачыць той сацыяльны зарад, які пасля надасць выбуховую сілу вершам паэта, сілу пратэсту супраць прыгнёту селяніна.

Аповесць напісана выразнай, эмацыянальнай мовай. У ёй многа дасціпнай сялянскай мудрасці, гумару. Яна як бы грунтуецца на падмурку беларускага фальклору.

Вядома, аўтару можна зрабіць закіды, што ён не паказаў інтымнага боку жыцця Коласа, яго прывязанасцей і пачуццяў. Можна было б папракнуць яго за тое, што скупавата выпісаны вобраз бацькі паэта—Міхала, што і вобраз дзядзькі Антося не ўсюды роўна выпісаны. Але, як мне здаецца, гэта прыватнасці. Галоўнае ж у тым, што пісьменнік здолеў пераканаўча ўзнавіць тую атмасферу, якая спарадзіла, вылучыла і паставіла на перадавыя пазіцыі барацьбы за народную долю вялікага нашага паэта Якуба Коласа.

Аповесць разлічана на юнага чытача. Але яе з цікавасцю прачытае кожны, каму дарагі вобраз нашага народнага паэта, каму дарагая і любая наша родная літаратура.

Пажадаем жа поспеху новаму цікаваму твору.

Раман САБАЛЕНКА.

З кінакамерай па рэспубліцы

На экранах гарадскіх кінатэатраў і сельскіх клубаў пачаў дэманстравацца кіначасопіс «Савецкая Беларусь» № 20, першы сюжэт якога — «Агонь славы» — расказвае аб тым, што ў сталіцы Беларусі на плошчы Перамогі быў запалены вечны агонь у славу тых, хто змагаўся за Радзіму ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

З другога сюжэта гледачы даведаюцца пра камсамольцаў Беларускага аўтазавода, якія ў вольны ад работы час сабралі для экіпажа камуністычнай працы Сакалоўска-Сарбайскага горнаўзбагачальнага камбіната 25-ці тонны самазвал. Гэтая машына-волат — падарунак XXII з'езду партыі.

Трыццаць год аддаў савецкай авіяцыі генерал-маёр Аляксандр Якаўлевіч Прынцаў, а цяпер працуе дырэктарам маладога саўгаса імя Фрунзе на Міншчыне. Яму і прысвечаны трэці сюжэт кіначасопіса «На мірным фронце».

З цікавасцю будуць прагледжаны кінакадры, у якіх расказваецца пра абарону дыпломаў студэнтамі Беларускага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту, аб міжнароднай сустрэчы ватэрпалістаў Варшавы і Мінска, а таксама аб паказальных выступленнях на мінскім стадыёне «Дынама» ўдзельнікаў спартакіяды па тэхнічных відах спорту.

Кінасюжэт «У выхадны дзень» зняты аператарамі І. Вейняровічам і Л. Шаталавым на беразе Мінскага мора. У заключэнне кіначасопіса паказаны выступленні самадзейнага калектыву Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў імя Леніна ў калгасах вобласці.

СПЕКТАКЛЬ ЦІ ТЭЛЕФІЛЬМ?

Многа размоў ідзе пра спецыфіку тэлебачання. Тэлевізар, кажуць некаторыя, гэта — малы экран. Значыць, на ім павінны пераважаць буйныя планы.

Але наўрад ці знойдзецца тэлеглядач, які, упершыню прагледзеўшы па тэлевізару фільм «Браненосец «Пацёмкін», не будзе ўзрушаны гэтым шэдэўрам нашага кінематографа? А, між тым, тут менш за ўсё буйных і сярэдніх планаў. «Вясёлыя рабяты» або «Карнавальная ноч» таксама не буйнапланавыя фільмы, а глядач добра ўспрыймае іх па тэлевізару.

Дарэчы, нядаўна ў друку прамільгнуў такі факт: журы Канскага кінафестывалю праглядала многія фільмы не ў кінатэатрах, а на экранах тэлевізараў па трансляцыі Марсельскага тэлецэнтра і здолела даволі аб'ектыўна ацаніць іх.

Або гавораць так:

— Спецыфіка тэлебачання яшчэ ў тым, што малы экран не дапускае актыўнага мантажнага рытму.

Выходзіць, што камедыі Чапліна, фільмы Эйзенштэйна і Пудоўкіна, з іх імклівым мантажом, па тэлевізару не будуць успрыймацца? Практыка абвергла і гэтую «тэорыю».

І такую «спецыфічную» рысу называюць:

— Тэлевізар — справа інтымная. Тут трэба гаварыць адзін на адзін.

Значыць, для вялікай колькасці клубных і масавых установак трэба ствараць спецыяльнае тэлебачанне?

Размовы аб тэлевізійнай спецыфіцы вельмі зацягнуліся. Ці не час ужо даць гледачам добрую прадукцыю?

Так, тэлебачанне — мастацтва маладое. Але савецкае кіно ў дні сваёй маладосці ўжо на шостым годзе існавання (хутка і Мінская тэлестудыя будзе спраўляць свой шасцігадовы юбілей) дало неўміручага «Браняносца «Пацёмкіна». І ці не больш правільным будзе сказаць, што тэлебачанне — гэта своеасаблівы варыянт кінематографа. З такой думкай пагаджаюцца многія.

З гэтага пункту гледжання хочацца разгледзець некаторыя прынцыпы паказу на тэлеэкране спектакляў і інсцэніровак.

Спачатку — аб самых звычайных тэатральных спектаклях, якія мы часта бачым на нашых экранах. Яны або трансліруюцца са сцэны, або пераносяцца ў тэлестудыю. Часцей за ўсё гэта робіцца так: пасля папярэдняга азнаямлення са спектаклем яго падзяляюць на кадры. Пераважная большасць мізансцэн (глыбока тэатральных па сваёй сутнасці), як і трактоўка вобразаў, захоўваецца ў сцэнічнай інтэрпрэтацыі тэатральнага пастаноўшчыка. Але на сцэне ўсё гэта арганічна і цікава, а на экране тэлевізара выглядае зусім інакш. Тэлерэжысёр часам пашырае тэатральнае месца дзеяння, штосьці выносіць на натуру, уводзіць кінакадры, але ўвогуле за рэдкімі выключэннямі атрымліваецца шэрая копія тэатральнага відовішча. І не тэатр, і не кіно. Прыгадайце фільм-спектакль «Анна Карэніна». У тэатры — гэта выдатная пастаноўка. Але механічнае перанясенне яе на экран толькі шляхам «раскадроўкі» загубіла геніяльную працу МХАТ'а. Іншая справа фільм «Васа Жалязнова». У ім цалкам захаваны характар спектакля Малага тэатра. Але ў адрозненне ад «Анны Карэнінай» ён не ў дзвюх серыях, а ідзе паўтары гадзіны. І, галоўнае, пераказаны ён гледачам мовай экрана. Пераказаны арганічна, творча. І ў той жа час ніхто не скажа, што гэта не спектакль Малага тэатра з яго выдатным ансамблем.

У першым выпадку да спектакля падыйшлі механічна, у другім — творча. Але калі тэатральны спектакль пераносяць на тэлеэкран, то часцей за ўсё гэты перанос бывае механічным. Тэлеглядач бачыць не пераасэнсаваную для тэлевізара пастаноўку, а тэлевізійны «пракат» тэатральнага спектакля. Яго можна паказаць аператыўна, з малымі затратамі сродкаў і творчай думкі, але менш за ўсё ён можа задаволіць гледачоў.

Тэлестудыі часта робяць свае пастаноўкі. Такіх спектакляў Мінская студыя паказала ўжо нямала. Тут «Асенні смутак» М. Някрасава, «Не верце цішыні» І. Шамякіна, «Якаў Багамолаў» М. Горкага, «Успамін аб двух панядзелках» А. Мілера (рэжысёр В. Карпілаў); «Суд» Ул. Галубка, «У пошуках радасці» В. Розава (рэжысёр М. Моін); «Цемрашалы» А. Талстога (рэжысёр М. Співак), «Акцёр» М. Някрасава (рэжысёр Б. Вішкароў) і іншыя. Часу на падрыхтоўку такіх спектакляў выдзяляецца дастаткова, некаторыя з іх рыхтаваліся па чатыры з лішнім месяцы. А вынік атрымліваўся амаль такі ж, як і пры паказе гатовага тэатральнага спектакля. Чаму? Таму што рэжысёры ў большасці выпадкаў распрацоўвалі п'есы не кінематаграфічна, а ставілі па іх звычайныя тэатральныя спектаклі. І толькі пасля пастаноўкі пачыналася «раскадроўка» спектакля на буйныя і сярэднія планы, іначай кажучы, паўтараўся той самы механічны працэс. Праўда, у арыгінальных тэлеспектаклях падбіраюцца больш прыдатныя акцёры, грымы, касцюмы, афармленне. Можна назваць не мала тэлеспектакляў, добрых па рэжысёрскай і акцёрскай распрацоўцы. Гэта — «Якаў Багамолаў», «Суд», «Цемрашалы», «Успамін аб двух панядзелках».

На тэлестудыі ставяцца яшчэ інсцэніроўкі празаічных твораў. І іх стваральнікі зноў жа кіруюцца прынцыпам — бліжэй да п'есы, а ў пастаноўцы — бліжэй да тэатра. І ў гэтых выпадках рэжысёры бачаць не кінематаграфічны твор, а тэатральную пастаноўку.

Самае лепшае, калі аўтар адразу піша тэлесцэнарый. На жаль, такіх твораў на Мінскай студыі яшчэ не было, калі не лічыць тэлесцэнарыя Б. Бур'яна аб Валянціне Таўлаю.

Тэлеспектакль — гэта ў першую чаргу тэлефільм, кінематаграфічны па сваёй прыродзе твор. Тым не менш ён мае свае некаторыя перавагі перад звычайным кінатворам. Яго перавага—у аператыўнасці. Тэхніка кіно такая, што на выпуск фільма, апроч вялікіх выдаткаў, патрэбны і вялікі час. Тэлебачанне можа значна апераджаць кіно, быць больш своечасовым. Хутка пасля таго, як быў апублікаваны сцэнарый А. Даўжэнкі «Паэма аб моры», Ленінградская студыя тэлебачання паказала пастаноўку па гэтым сцэнарыі, у той час, як здымкі фільма на кінастудыі яшчэ толькі рабіліся. Вядома, немагчыма параўнаць каляровае шырокаэкраннае палатно рэжысёра Ю. Сонцавай і сціплую работу ленінградскіх энтузіястаў. Але тэлепастаноўка зрабіла сваю справу: аператыўна пазнаёміла гледачоў з новым творам геніяльнага мастака, ды і сама пастаноўка ў межах магчымасці тэлебачання атрымалася ўдалай і была ўзнагароджана дыпломам Камітэта радыёвяшчання і тэлебачання.

Хацелася б, каб і Мінская тэлестудыя была больш аператыўнай у такіх выпадках. Выйшаў з друку новы цікавы твор беларускага пісьменніка — і паставіць бы яго, не доўга думаючы.

Літоўская кінастудыя, напрыклад, ужо выпусціла фільм «Калі зліваюцца рэкі» па раману П. Броўкі, а Мінская тэлестудыя толькі надумалася ставіць яго.

Глядач з вялікай нецярплівасцю чакае арыгінальных тэлепастановак, але іх месца незаконна займаюць звычайныя паказы кінафільмаў. Кінематаграфія робіць сваю справу, але чаму тэлебачанне ператвараецца ў яго пракатную кантору? Фільм можна паглядзець і ў кінатэатры, а вось тэлеспектакль — толькі на блакітным экране.

Ус. КУХТА,
рэжысёр тэлебачання.

АДЗІНКІ ПЕРАШКАДЖАЮЦЬ СЛУХАЦЬ ТЫСЯЧАМ

Летнія гастролі творчых калектываў Беларусі на адкрытых пляцоўках у парках нашай рэспублікі сталі добрай традыцыяй. Дзяржаўны народны аркестр БССР гэтым летам ужо выступіў з канцэртамі ў Брэсце, Магілёве, Гомелі, Мазыры, Віцебску, Полацку, а таксама ў радзе раённых цэнтраў. Гэтыя выступленні праходзілі з поспехам і заўсёды пры вялікай колькасці слухачоў.

Характэрна, што ў апошні час цікавасць да сур'ёзнай музыкі вырасла не толькі ў буйных абласных цэнтрах, дзе праходзілі нашы гастролі, але і там, дзе канцэрты аркестра адбываліся ўпершыню. Аб гэтым сведчылі нашы выступленні ў раённых цэнтрах Высокае Брэсцкай вобласці, Сураж Віцебскай вобласці, у клубе шклозавода імя Камінтэрна ў пасёлку Глуша Бабруйскага раёна, а таксама ў радзе калгасаў. Кожны аркестравы і сольны нумар нашай праграмы прымаўся вельмі цёпла. Мы, музыканты, пасля гэтых канцэртаў адчувалі вялікае задавальненне.

Імкненне шырокіх колаў насельніцтва да музыкі невыпадковае. Тут адчуваецца ўплыў універсітэтаў культуры, музычных лекторыяў, якія ахвотна працуюць усе гэтыя гады і многа робяць для эстэтычнага выхавання працоўных.

Сур'ёзныя адносіны слухачоў да музыкі патрабуюць самай пільнай увагі з боку арганізатараў летняга канцэртнага сезона ў рэспубліцы.

На жаль, не ва ўсіх гарадах па-сапраўднаму клапоцяцца аб арганізацыі выступленняў музычных калектываў на адкрытых пляцоўках. Адзіным месцам, дзе канцэрты праходзяць нармальна, з'яўляецца крыты летні тэатр Віцебскага парку імя Фрунзе (дырэктар т. Расказа). Гэтая вялікая і прыгожая зала заўсёды бывае перапоўнена.

Але добрыя летнія тэатры павінны быць ва ўсіх буйных гарадах нашай рэспублікі. Іх жа няма нават у Мінску.

У Бабруйскім парку (дырэктар т. Карпман), нягледзячы на тое, што канцэрты як народнага, так і сімфанічнага аркестраў праходзяць тут ужо не першы год, на сцэне заўсёды цесна і цёмна. Адміністрацыя парку і гарвыканком не прымаюць ніякіх мер да таго, каб пашырыць канцэртную эстраду.

Выступленні з канцэртамі на адкрытых пляцоўках з дрэннай акустыкай ускладняюцца тым, што прыходзіцца вельмі часта карыстацца радыёўзмацняльнымі ўстаноўкамі. На жаль, амаль ва ўсіх гарадскіх парках такіх установак або наогул няма, або яны мала прыгодныя для карыстання. У выніку канцэрты суправаджаюцца «хрыпамі» і іншымі гукавымі перашкодамі, якія псуюць усё ўражанне. І так усюды, за выключэннем Віцебскага парку.

Ёсць і больш сур'ёзныя перашкоды. У многіх парках поруч з канцэртнай эстрадай размешчаны танцавальныя пляцоўкі. У час нашых выступленняў часта чуліся гукі вальсаў і танга, якія даносіліся з рэпрадуктараў, уключаных на поўную магутнасць. З імі мы «спаборнічалі» ў Бабруйску і іншых гарадах.

На канцэрце Народнага аркестра 15 ліпеня ў Барысаўскім парку нас і нашых слухачоў таксама аглушылі рэпрадуктары з танцпляцоўкі. Мы папрасілі дырэктара парку т. Пушкарова выключыць іх, але дзе там! Там жа танцавалі! А танцы для адміністрацыі парку куды важнейшыя за канцэрт.

Больш таго, нярэдкія выпадкі, калі ў парку паяўляюцца п'яныя. Органы міліцыі, на жаль, яшчэ недастаткова вядуць барацьбу з парушальнікамі грамадскага парадку.

У Гомельскім парку танцавальная пляцоўка хоць і аддалена ад канцэртнай эстрады, адзін рэпрадуктар, падключаны да гарадской радыётрансляцыйнай сеткі, у час канцэрта не выключаецца. Слухачы, якія прыйшлі ў парк, каб паслухаць канцэрт, чуюць таксама і тое, што перадаецца па радыё.

Наогул у час нашых летніх гастроляў па рэспубліцы мы часта сутыкаліся з фактамі няўмелага планавання работы паркаў, калі мерапрыемствы, якія праводзяцца ў адзін і той жа час, перашкаджаюць адно аднаму.

Пахвалы заслугоўвае выдатная арганізацыя работы парку ў Брэсце (дырэктар т. Рэлес). Тут правільна плануецца работа ўсіх масавых пляцовак. Апроч вялікай музычнай эстрады, у парку ёсць і малая, дзе выступае духавы аркестр, запрошаны на ўвесь летні сезон. У яго рэпертуары — маршы, творы савецкіх кампазітараў, рускіх і заходнееўрапейскіх класікаў, музыка з апер, перакладзеных для духавога аркестра. Да паслуг працоўных — добра абсталяваная чытальня, шахматы, шашкі, маляўніча аформленыя алеі, выстаўка «Вожыка» і інш. Кіраўніцтва Брэсцкага парку правільна разумее значэнне канцэртаў з праграмай сур'ёзнай музыкі. Іншыя мерапрыемствы звычайна падпарадкоўваюцца рабоце галоўнай музычнай эстрады.

На гастролях нам часта даводзіцца сутыкацца з тым, што некаторыя кіраўнікі культурных устаноў проста не разумеюць важнасці арганізацыі канцэртаў.

Напрыклад, у Маладзечанскім парку заўсёды праходзяць з поспехам канцэрты Народнага аркестра. Аднак начальнік Маладзечанскага гарадскога аддзела культуры т. Носаў шукае любую прычыну, каб адмовіцца ад гэтых канцэртаў. З ім у гэтым справе салідарны і дырэктар парку т. Васілеўскі. Ён адмовіў даць мастацкаму кіраўніку Народнага аркестра (народнаму артысту БССР І. Жыновічу) у канцэрце праводзіцца. А на самай жа справе ў той дзень у Маладзечне было цудоўнае надвор'е.

Такія гора-кіраўнікі не разумеюць, што канцэртныя выступленні вядучых творчых калектываў патрэбны многім тысячам аматараў музыкі. І трэба не перашкаджаць арганізацыі іх, а памагчы высакароднай справе эстэтычнага выхавання працоўных.

В. БАРСАЎ,
дырыжор Дзяржаўнага народнага аркестра БССР.

М. РУБІНШТЭЙН,
артыст аркестра.

АД РЭДАКЦЫІ. Факты, якія прывялі ў сваім артыкуле В. Барсаў і М. Рубінштэйн, сведчаць, што рад устаноў культуры не аддае належнай увагі арганізацыі летняга адпачынку працоўных. Такія ж сігналы паступілі ў рэдакцыю і ад іншых артыстаў. Дырэктар Беларускай дзяржаўнай капэлы К. Пурорускі пішаць, што ў сталічных парках імя М. Горкага, Чалюскінцаў, а таксама і ў парках Гродна, Пінска, Барановіч, Маладзечна няма закрытых канцэртных пляцовак. І таму ў час дажджу ўсе наведвальнікі пакідаюць канцэрты.

Падобныя прыклады прыводзіцца ў прысланым у рэдакцыю пісьме артыст сімфанічнага аркестра Белдзяржфілармоніі Г. Глэйхенгауз. Ён паведамляе, што ў Гомелі, у адным з лепшых паркаў рэспублікі, няма такой канцэртнай пляцоўкі, на якой размясціўся б вялікі калектыў. Нядаўна Дзяржаўны сімфанічны аркестр быў запрошаны ў Мазыр. Калі артысты прыйшлі ў парк, высветлілася, што ўвесь калектыў аркестра не можа змясціцца на пляцоўцы.

Прапаганда твораў музыкі, арганізацыя канцэртаў і выступленняў артыстычных калектываў—справа адказная і важная. Ёю павінны больш сур'ёзна займацца работнікі абласных і раённых аддзелаў культуры. Трэба спадзявацца, што да гэтых сігналаў прыслухаюцца і кіруючыя арганізацыі абласцей і раёнаў і прымуць належныя захады да лепшай арганізацыі канцэртнай справы.

Падзеі Факты Навіны

□ Рэспубліканскі Дом народнай творчасці адправіў у Маскву творы самадзейных майстроў выяўленчага і прыкладнога мастацтва, якія будуць экспанавацца ў павільёне Беларускай ССР на выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ў экспазіцыі, прысвечанай XXII з'езду КПСС.

Сярод адпраўленых работ—кампазіцыя вядомага ў рэспубліцы разбяра па дрэву, калгасніка С. Быка «Цялятніца». Барацьбе каланіяльных народаў за свабоду і незалежнасць прысвяціў сваю новую кампазіцыю адзін са старэйшых інкрустатараў Мінска Г. Гебелеў. На фоне інкруставанай карты Афрыкі—разарваныя канцы ланцугоў—сімвалу каланіялізму, развяваецца сцяг з партрэтам нацыянальнага героя кангалезскага народа Патрыса Лумумбы. Другая работа Г. Гебелева—шкатулка з партрэтам першага ў свеце касманаўта Ю. Гагарына.

У ліку твораў, прызначаных для выстаўкі,—барэльеф Ул. І. Леніна, выразаны мінчанінам А. Шахновічам з косці, калектыўная праца гуртка вышывальшчыц Дома культуры трактарнага завода—вялікі абрус, на якім вышыты герб Беларускай ССР.

□ У саўгасе «Бабінічы» Аршанскага раёна на працягу некалькіх дзён экспанавалася перасоўная мастацкая выстаўка Дзяржаўнага мастацкага музея БССР. На ёй былі прадстаўлены творы рускіх і беларускіх мастакоў. Выстаўку наведалі хлебаробы, жывёлаводы, механізатары, навучэнцы мясцовага вучылішча механізацыі сельскай гаспадаркі.

□ Галоўнае ўпраўленне кінафікацыі і кінапракату ва ўсіх абласных цэнтрах Беларусі стварыла перасоўныя кінатэатры «Навіны дня». У вячэрні час у пэўных месцах яны паказваюць навукова-папулярныя і хранікальна-дакументальныя фільмы, кіначасопісы. Адначасова расшыраецца сетка кінатэатраў тыпу «Малютка», якія абслугоўваюць вялікія жылыя масівы, дзіцячыя сады і школьнікаў малодшых класаў.

Другі перасоўны кінатэатр «Навіны дня» ствараецца ў Мінску. Ён прызначаецца для абслугоўвання насельніцтва Сталінскага раёна. Арганізуюцца яшчэ два кінатэатры тыпу «Малютка», змантыраваныя на зілаўскіх аўтобусах. Адзін з іх абсталяван мінскімі аўтазаводцамі для сваіх дзяцей. Ён атрымаў назву «Зубронак».

□ Культурна-асветныя ўстановы рэспублікі атрымалі першыя восем аўтаклубных установак. Іх маюць усе абласныя дамы народнай творчасці. Іванаўскі і Ашмянскі раённыя Дамы культуры.

Такія аўтобусы маюць установкі дзённага кіно, радыёвузел, бібліятэку. Цяпер клубы на колах можна сустрэць у калгасах, на палявых станах.

Новыя пераклады

ВОБРАЗЫ УКРАІНЫ

Нашы чытачы атрымалі ў перакладзе на родную мову кніжку выбраных твораў украінскага паэта Уладзіміра Сасюры.

Больш сарака год працуе паэт у літаратуры. Яго вершы і паэмы вызначаюцца праўдзівасцю паказу жыцця савецкіх людзей, іх патрыятычных пачуццяў. Паэт умее па-свойму расказаць і аб грозных гадах грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, і аб працы сваіх землякоў — шахцёраў Данбаса, і аб збудаванні Днепрагэса, і пра любоў да бацькаўшчыны, і аб каханні — прычым заўсёды з непадробным, лірычна-усхваляваным пачуццём.

Калектыў беларускіх паэтаў-перакладчыкаў зрабіў многае, каб данесці да нашых чытачоў своеасаблівасць і хараство творчасці Ул. Сасюры.

Вядома, у паэтычным перакладзе цяжка захаваць непасрэдную блізкасць да арыгінала, тут важна не літаральная адпаведнасць аўтарскаму тэксту, а тое, каб пераклад не ўступаў у паэтычнай сіле і яскравасці арыгіналу, захоўваў яго галоўныя асаблівасці. Большасць перакладаў «Выбранага» Ул. Сасюры зроблена на высокім мастацкім узроўні. Над кнігай працавалі такія вопытныя паэты-перакладчыкі, як П. Броўка, Ул. Дубоўка, А. Вялюгін, С. Дзяргай і іншыя.

Скажам некалькі слоў пра недахопы некаторых перакладаў, што ўвайшлі ў кніжку. Гэтыя недахопы — у паслабленні гучання арыгінала, у сэнсавых адхіленнях ад аўтарскага тэксту, якія нічым апраўдаць нельга. Напрыклад, Ул. Сасюра пачынае верш:

Памятаю, вишні доспівали,
наливались сонцем у саду...,

а ў перакладзе А. Астапенкі вішні толькі «зацвітаюць»:

Помню я, як вішня зацвітала,
рассыпаючы пялёсткаў бель...

Незразумела, чым выклікана парушэнне рытмікі арыгінала у перакладзе А. Астрэйкам верша «Садам я блукаю ціхаю хадою...».

Неабходна звярнуць увагу яшчэ на такую рысу, як ужыванне ў некаторых перакладах спецыфічна беларускіх атрыбутаў паэзіі, якія не адпавядаюць духу ўкраінскага арыгінала. Дарэчы, такое наглядаецца нават у вопытных нашых перакладчыкаў.

У вершы Ул. Сасюры «І все, куди не йду, холодні трави сняться» ёсць такое месца:

А ми ж не раз із ним ходили
по кислиці,
де шарудів бур'ян і плакали
сичі...

У перакладзе П. Пестрака:

А мы ж не раз ўдваіх хадзілі
па брусніцы,
дзе шаргацеў бур'ян і плакалі
сычы...

Украінскія «кислиці» і «брусніцы» не адно і тое ж. Каларыт атрымаўся не украінскі, а беларускі, а гэтага рабіць не варта было. Вядома, нашаму чытачу больш зразумелы паэтычныя вобразы з «брусніцамі», але ж у Данбасе, пра якія піша паэт, няма брусніц.

І яшчэ адна заўвага: зборнік выбраных твораў Уладзіміра Сасюры на беларускай мове намнога выйграў бы, калі б меў уступны артыкул аб жыцці і творчасці выдатнага паэта Савецкай Украіны (і гэта тым больш неабходна, што пра яго творчасць у свой час было выказана многа няправільных думак). Уступных артыкулаў, патрэбных шырокаму колу чытачоў, не маюць і іншыя падобныя зборнікі, выдадзеныя ў перакладзе на нашу мову. Аб гэтым неаднаразова пісалася ў рэцэнзіях.

П. АХРЫМЕНКА.

ВЕРШЫ ФРАНЦУЗСКІХ ПАЭТАЎ

Беларускі паэт і літаратуразнаўца Сцяпан Ліхадзіеўскі шмат увагі аддае вывучэнню замежных літаратур.

Вынікам шматгадовай творчай працы С. Ліхадзіеўскага з'яўляецца манаграфія пра творчасць Анатоля Франса.

С. Ліхадзіеўскі перакладае на беларускую мову вершы Генрыха Гейнэ, Віктора Гюго, Тэафіля Гацье, Шарля Бадлера, Поля Верлена, Поля Элюара, Луі Арагона.

Прапануем увазе чытачоў асобныя з гэтых перакладаў.

✦ ✦

Луі АРАГОН

ПЯСНЯР СВАЁЙ ПАРТЫІ

Мне партыя мая вярнула
памяць, вочы.
Што знае і дзіця, не ведаў
я раней:
Што я француз, што кроў
чырвоная ў мяне.
Адно я толькі знаў: то чорны
морак ночы...
Мне партыя мая вярнула памяць,
вочы.

Адкрыла партыя мне эпапеі
тайны.
Вось Жанна д'Арк прадзе,
Раланда кліч не згас,
І адрадзіў Веркор* герояў
слаўны час.
І звон мячоў чуваць у выразе
звычайным...
Адкрыла партыя мне эпапеі
тайны.

Вярнула партыя мне сцяг
трохкаляровы,
За ўрокі партыю ўслаўляю я
сваю!
І з часу гэтага я ў песні пераллю
Пакуты, весялосць, каханне,
гнеў суровы...
Вярнула партыя мне сцяг
трохкаляровы.

* Веркор — горнае плато ў Францыі, адзін з галоўных цэнтраў партызанскай барацьбы ў 1944 г.

СВАБОДА

Поль ЭЛЮАР

На сшытках вучнёўскіх сваіх,
На дрэве і парце сваёй,
На глебе пясчанай, снезе
Пішу я тваё імя.

На вокладках чытаных кніг,
На белых старонках ўсіх,
На камені, на паперы
Пішу я тваё імя.

На пазалоце карцін,
На зброі барацьбітоў,
На ўсіх каралеўскіх каронах
Пішу я тваё імя.

На джунглях, абшарах пустынь,
На жаўтазеллі, гняздзе,
На водгуллі дзён дзяцінства
Пішу я тваё імя.

На дзіўных, цудоўных начах,
На белым хлебе дзён,
На светлай пары заручын
Пішу я тваё імя.

На ўсіх блакіту шматках,
На сажалцы, бросні яе,
На возеры, месяцы жвавым
Пішу я тваё імя.

На гарызонце, палях,
На крылах птушыных ключоў,
На мільгаценні ценяў
Пішу я тваё імя.

На кожным парыве вятроў,
На моры, на караблях,
На горнай вяршыні імклівай
Пішу я тваё імя.

На хмарах начных навальніц,
На прэсным і частым дажджы,
На пене аблокаў белых
Пішу я тваё імя.

На гранях бліскучых форм,
На стройнай сімфоніі фарб,
На ісціне відавочнай
Пішу я тваё імя.

На сцежках торных, крутых,
На развінутых шляхах,
На плошчах усхваляваных
Пішу я тваё імя.

На лямпе, што ярка гарыць,
На лямпе, дзе гасне агонь,
На ўсіх дамах і фасадах
Пішу я тваё імя.

На плодзе, разнятым на два,
Люстэрцы пакою свайго,
На ложку сваім апусцелым
Пішу я тваё імя.

На ласым сабаку сваім,
На вострых паднятых вушах,
На лапе яго нязграбнай
Пішу я тваё імя.

На трампліне дзвярэй сваіх,
На рэчах, прывычных мне,
На хвалі агню святога
Пішу я тваё імя.

На шкле нечаканых падзей,
На ўважлівых губах,
Узнесеных над маўчаннем,
Пішу я тваё імя.

На рэштках прыстанкаў сваіх,
На марах разбітых сваіх,
На сценах свае маркоты
Пішу я тваё імя.

На горычы доўгіх разлук,
На адзіноце нямой,
На шэсці самое смерці
Пішу я тваё імя.

На сіле, што зноў прыйшла,
На пройдзеных днях небяспек,
На памяці без успамінаў
Пішу я тваё імя.

Адзінага слова моц
Мне зноў даравала жыццё.
Радзіўся я, каб пазнаць,
Цябе каб назваць,
Свабода.

Ігар ХАДАНОВІЧ

За вокнамі дождж

АПАВЯДАННЕ

Ігар Хадановіч — студэнт V курса БДУ імя Ул. І. Леніна. Яго апавяданні друкаваліся ў «Звяздзе», «Чырвонай змене». У нашай газеце І. Хадановіч выступае ўпершыню.

Раніцай, ледзьве зашарэла ў вокнах, па хатах прабег брыгадзір. Заглянуў і да Касцевіча.

— Гарваська! Давай, братка, на нядзельнік!

— Дык жа выхадны сёння,—вылазячы з-за стала і выціраючы сальныя вусны, сказаў Гарвась.

— Братка! Ці чуў — радыё казала — не сёння-заўтра снег сыпане. Трэба паспець дакапаць клін, што пад ярам.

— На мокрую зямлю зіма не ляжа, — разважыў Гарвась.

— А помніш, мінулы год праз гэта ж гектараў пяць добрае бульбы загубілі?

Так, Гарвась гэта добра памятае. Ён трымаецца за бараду, нібы думае, што сказаць, і нечакана злуецца.

— Не магу я каторы дзень без адхлання!

— Усе мы патаміліся, — згаджаецца брыгадзір. —Жартачкі сказаць: столькі бульбы выкапаць. Ды восень не надта песціць. Дажджы і дажджы. Бач — ад самай ночы неба расплакалася. Ці многа трэба, каб натаміцца такім надвор'ем.

Голас у брыгадзіра хрыпаты — прастуджаны. Ён цяжка адкашліваецца і зноў кажа:

— Ну, дык запрагай сівога і давай, — туды пад яр. Скрыню новую возьмеш.

І ідзе да парога.

— Не пайду я, Піліпавіч. Без мяне ўправіцеся! —прагучаў услед яму ўпарты голас.

Не дацягнуўшыся рукою да клямкі, брыгадзір спыніўся. Апусціўшы галаву, Гарвась далонню старанна зграбаў са стала бульбяное шалупінне.

— Ці ты гэта кажаш, Гарвась? Адумайся!

Гарвась марудна ссыпае шалупінне ў вядро і не абзываецца, нібы не чуе.

— От, на каго ўжо не спадзяваўся... Думаў, Груша не пойдзе, дык вунь першым... — разгублена загаварыў Піліпавіч і, пракаўтнуўшы кашаль, уздыхнуў:

— Эх, Гарвась, не калгасны ты чалавек...

Нібы ўзарвалі тыя словы Гарвасёва маўчанне. Ажно страпянуўся ўвесь.

— А хто больш мяне летась працадзён вырабіў? Ну хто?! Пералічы! — загаварыў хутка і злосна. —Ага, не знойдзеш такога. Калі толькі Антось Галей, дык той за статкам хадзіў усё лецечка...

Брыгадзір трымаўся за клямку, адхінуўшыся ад раз'юшанага твару Гарвася, і калі той крыху супакоіўся, сказаў:

— Гэта праўда, што больш за ўсіх працадзён маеш. Ды не хлебам жа адзіным жыве чалавек,— і дакончыў, гледзячы проста і смела ў вочы Гарвасю: — Несвядомы ты, Касцевіч. Аб сабе толькі дбаеш, а калгаснае, па-твойму, хоць пропадам прападай.

...Не, Гарвась усё адно на работу не пойдзе. Ён выйшаў на двор проста так, каб зірнуць на неба, ці надоўга яно расплакалася гэтым мокрым і нудным дажджом, ну і заадно прыслухацца, што дзеецца сёння ў ваколіцы.

Вось з хаты насупраць выбягае Мікалай Груша, удавец, у якога поўна дзяцей. Ён на хаду зашпільвае ватоўку і спяшаецца да фурманкі, якая стаіць ля хаты. Гарвась рэзка паварочваецца да ганка. «Не пайду, от назло яму, брыгадзіру, не пайду і ўсё!»

Ён скалупвае дзеркачом гразь з падэшваў ботаў, доўга трэ іх аб яловы подсціл і ўзнімаецца на прыступкі. Бразгаюць дзверы, глуха сатрасаючы сцены пустой хаты.

На парозе Гарвась сцягвае боты, ставіць іх пад лаву і, шпурнуўшы на печ анучы, лезе туды сам.

Цеплыня печы прыемна кволіць цела. Ляжаў бы, здаецца, увесь час вось так, не варушачыся, і ні аб чым не думаючы.

Але паспрабуй загадай думкам, калі нешта скрабе за сэрца. Так і лезуць яны, праклятыя, у галаву, так і круцяцца ўсё каля той спрэчкі. І Гарвась успамінае...

Ён бачыць сябе на балоце з рыдлёўкай у руках... Во намахаліся яны тады лапатамі, капаючы торф! Нават Лявон Кулыга, які зараз брыгадзірыць у Замошшы, і то не вытрываў.

— Даволі, хлопцы! Я больш не магу. Кідайце і вы...

І ўсе пайшлі. А ён, Гарвась, застаўся. Адзін. Паўбалота тады ўскапаў і вывернуў наверх. А як пачало сутоньвацца, ледзь адшукала яго сярод ям учотчыца.

Назаўтра цэлы дзень балелі рукі, ныла спіна, нібы хто наваліў на яе цяжкі камень... Але ўсе бачылі тады, што Гарвась не гультай. А што сёння не пайшоў, дык не канешне ж кожны дзень ісці.

І Гарвась шкадуе, як гэта ён не даўмеўся ўспомніць брыгадзіру пра гэта раніцай. Аблегчыў бы, здаецца, душу, каб сказаў яму зараз.

Але сам-насам у пустой хаце Гарвась міжволі пачынае думаць пра тое балота інакш.

Застаўся ён тады на балоце не таму, што дазарэзу патрэбен быў калгасу торф. Прынамсі, работа там не гарэла. От, паслаў іх брыгадзір, каб яны штокольвек зарабілі, пакуль жніво. Не сядзець жа, склаўшы рукі, на прызбе, ды чакаць, пакуль жыта саспее.

А заробкі на тым балоце для жылаватага чалавека былі добрымі, бо нормы пісаліся невысокія. Гарвась жа быў мужчынам цягавітым і такім лічыў сябе сам. І ў той дзень яму запісалі аж два з паловай працадні.

Тады Гарвась шчыра шкадаваў, што назаўтра на балота «прыпёрся экскаватар». «Каб пакапаўся, здаецца, у тых траншэях, — разважаў сабе Гарвась, — то бадай што хлеба больш чым на жніве зарабіў бы...».

Гарвась не заўважае сам, як плаўна паплылі ў іншым кірунку яго думкі. Ён паварочваецца на печы, бо дужа запякло раптам з правага боку, і нібыта зноў чуе брыгадзіраў голас:

— Аб сабе толькі дбаеш, Гарвась. А чалавек не хлебам адзіным жыве...

Зноў зблыталіся думкі ў галаве і павольная плынь іх спынілася, як хада ў сляпога, калі ён не ведае, з якога боку абыйсці перашкоду.

Цяпер запякло адразу ў некалькіх месцах, і Гарвась сеў на печы. Адсюль было відаць, як на двары несупынна сячэ дробны дождж. Гарвась уявіў адкрытае ўсім вятрам бульбяное поле, людзей, якія пакарчанелымі рукамі выкалупваюць з застылых баразнаў бульбу. Іх сцябае сіберны вецер, хвошча халодны дождж, ад якога ўгінаюць галовы нават коні. Але ніхто не разгінае спіны, хоць ломіць у паясніцы.

Бульбяное поле стаіць у Гарвасёвых вачах. Неяк адразу мулка стала спіне, і Гарвась пачынае думаць аб тым, што вось ён ляжыць на печы, без турбот, без клопатаў.

Ён успамінае, што ўжо з тыдзень, як жонка прасіла яго зрабіць новае чапельна. Гарвась на жываце спаўзае з печы і тупае босымі нагамі ў кут да паліцы. Знімае скрынку з цяслярскім прыладдзем, слюніць-мочыць брусок, якім летам мянташыў касу і пачынае гладзіць па ім лязом і так ужо вострага нажа.

Затым ён ідзе да качарэжніка, доўга шукае, не знаходзіць чапельніка — а нечакана заўважае новы, акуратна выгабляваны. Ён паспеў ужо абсохнуць, але яшчэ прыемна пахне сасной.

— Цьфу ты! — прыкра плюецца Гарвась.—Я ж яго яшчэ заўчора зрабіў...

Ён затрымліваецца каля прыпека, на якім ляніва дрэмле кот. На хвіліну задумваецца. Затым прысядае ля шафкі, дастае адтуль гарлач з малаком і налівае ў спадачак кату.

Хмуры восеньскі дождж слепіць шыбы; чутно, як ён хлюпоча пад акном. Гарвась ліпне да халоднага, як слімак, шкла.

— Дзе ж той снег! Вунь, бач, як расцадзілася!— ківае ён на нізкае мокрае неба. — Не будзе сёння снегу.

Праз акно яму відаць двор суседа Цішкі. Вось на ганак выйшаў гаспадар. Чамусьці ў адной кашулі, у чунях набасанож. Пакруціўся на мокрым ганку, асцярожна сышоў на зямлю.

— Во! — неяк адразу радасна думае Гарвась.— І Цішка не пайшоў на нядзельнік. І Міхал Ляновіч мусіць не пойдзе. Не адзін жа я застаўся дома...

Ён крыху весялее і міжвольна пачынае сачыць за Цішкам.

Той, мусіць, хацеў прайсці да хлява, але дарогу яму перагарадзіў гразкі ручай, што праклаў сваё ручво праз увесь Цімкаў двор.

Гаспадар збянтэжана патупаў ля ручая, ледзьве не разуўся ў гразі, але перайсці не здолеў. Таксяк выбраўся зноў на ганак, па-змоўніцку азірнуўся, нібы што збіраўся рабіць, і, мусіць, не даўшы веры наваколлю, знік у сенцах.

Гарвась, які назіраў гэтую сцэну ад пачатку да канца, аж засмяяўся.

— А каб ты спрах! Во, абібок! Развёў балота ля дому — ні сабе, ні людзям прайсці нельга.

«І што за чалавек гэты Цішка? — па-новаму думае Гарвась. — Кладку пакласці на ваду і то лянуецца. Усё б дрыхнуў... Летам у гародчыку траву павылежваў, а цяпер печ цэлымі днямі задам шліфуе. Цьфу, брыдота!».

Гарвась адыходзіць ад акна, але цяпло печы цяпер неяк зусім не вабіць яго. Ён садзіцца на канапу і думае пра Цішку, пра Міхала Ляновіча...

«Ёсць жа яшчэ такія лайдакі. Ні для сябе, ні для людзей не спрыяюць. І жывуць жа неяк, чорт іх ведае! І сумленне іх не грызе! А тут вось з дня на дзень, увесь век спачыну, як вол, не ведаеш, а заспакаення табе няма... Душа не сціхае...

А толк які з усяго? Пампрэш скарэй... Хоць бы і гэта во: цэлы месяц на бульбе, без выхадных... Маю ж я, нарэшце, права адпачыць! Як той казаў, не машына ж я. Чалавек жа!..»

Гарвась чуе палёгку. Ён аслабаняецца ад цяжкага одуму і ўстае з лавы ўпэўнены, што зараз яго нішто не выб'е з раўнавагі.

Ён ужо абапёрся каленам аб лаву, каб зноў залезці на печ, як раптам з усяе сілы грукнула па сцяне на ганку каромысла.

Вецер — халодны, мокры — рвануўся там, на двары, аж спалохана затрымцела шыбіна.

«От надвор'е!» — І ён зноў пачынае думаць пра людзей на полі.

Недзе ля самай столі, заблытаўшыся ў павуціне, звінела-крычала апошняя муза. Піск яе патрывожыў цішыню пустой хаты.

Нешта падштурхоўвае Гарвася да акна. Там на двары—бачыць ён —запырхалі, залёталі першыя сняжынкі. Праз дзірку ў плоце натужліва шчэміцца ў двор чыёсьці рудое свінчо.

«Трэба прыбіць штакеціну»,—мільгае ў Гарвасёвай галаве.

Ён лезе на печ па анучы. Расцірае іх. Марудна абуваецца і кідае позірк на гадзіннік.

У сенцах Гарвась доўга мацае ў прыцемках сякеру. Рука не знаходзіць яе і натыкаецца на плецены кош...

Ён бярэ яго ў рукі, каб паглядзець, ці няма часам дзірак, і тады неяк падумалася: «Схаджу пагляджу, як яны там, на полі...».

НА СЦЭНУ ВЫХОДЗЯЦЬ ГАМЯЛЬЧАНЕ

Упершыню ў сталіцы рэспублікі мы гастраліравалі ў 1958 г., калі тэатр быў у пачатку свайго творчага шляху.

Другога жніўня Гомельскі драматычны тэатр пачынае свае гастролі ў Мінску.

Калектыў Гомельскага тэатра, як і ўсе работнікі мастацтва нашай рэспублікі, артыкул М. С. Хрушчова «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва» ўспрыняў як новае праяўленне бацькоўскіх клопатаў партыі і ўрада аб росквіце мастацкай творчасці ў нашай краіне, як новае сведчанне таго вялікага значэння, якое партыя надае літаратуры і мастацтву ў барацьбе за фарміраванне духоўнага аблічча будаўніка камунізма.

З пачуццём асаблівага хвалявання мы чакаем сустрэчы з патрабавальным гледачом сталіцы Беларусі.

Як і ўсе тэатры нашай краіны, мы імкнёмся паказаць гледачам спектаклі, якія садзейнічаюць камуністычнаму выхаванню новага савецкага чалавека. П'еса «Кветкі жывыя» М. Пагодзіна, якой мы адкрываем гастролі ў Мінску, гаворыць пра нашых сучаснікаў. Заклік масквічоў выйсці ва ўсенародны паход за камуністычную працу і быт успрымаецца героямі п'есы як нешта асабістае, выпеставанае кожным у душы.

Спектакль ствараўся як гераіка-паэтычны твор пра сучаснікаў. Пастаўлен спектакль па сцэнічнаму варыянту МХАТ'а, створанаму разам з аўтарам п'есы. Сваю працу мы прысвячаем XXII з'езду КПСС.

Апроч спектакля «Кветкі жывыя», мы пакажам камедыю «Лявоніха на арбіце» А. Макаёнка ў пастаноўцы галоўнага рэжысёра тэатра Л. Эльстона, новую для мінчан п'есу «Згублены сын» А. Арбузава, п'есу братоў Тур «Пасля ростані». На працягу трох год у нашым тэатры паспяхова ідзе спектакль В. Шэкспіра «Зімовая казка». Мы пакажам таксама інсцэніроўку папулярнага рамана В. Шышкова «Угрум-рака» і інш.

За тры гады калектыў Гомельскага тэатра значна папоўніўся новымі акцёрскімі сіламі і творча ўмацаваўся. Апроч ужо вядомых мінчанам артыстаў Н. Цурбакова, С. Давыдава, Л. Гамулінай, Т. Скарута, Е. Гільчанка, В. Умянушкіна, Н. Квашнінай, А. Валодзінай, Н. Карнеевай, Д. Васюковай, З. Івановай, А. Дударавай, М. Мядзведзевай, А. Яцкевіча і іншых, у калектыў уваішлі артысты А. Каменскі, М. Маруфай, А. Каменскі, З. Свідуновіч, Р. Суворай, Б. Сокалаў, Н. Камінская, Н. Малінойскі і здольныя маладыя акцёры В. Айвазян, І. Часнакова, В. Зайцава, Е. Гееўская, Н. Бант, С. Каменскі, Э. Цурбакоў, Г. Віньградава і іншыя.

Нядаўна калектыў Гомельскага тэатра вярнуўся з паездкі па сваёй вобласці. Падзяліўшыся на чатыры брыгады, тэатр за 20 дзён паказаў 94 спектаклі працоўным вёсак і раёнаў вобласці. Абслужана каля 40 тысяч гледачоў. Паспяхова тэатр правёў гастролі і за межамі рэспублікі — у Роўна і Хмяльніцку.

Строгая і справядлівая крытыка нашых работ, якой мы чакаем ад мінчан, будзе садзейнічаць нашаму далейшаму творчаму росту.

А. ЛІСОЎСКІ,
дырэктар Гомельскага драмтэатра.

СЦЕРАЖЫЦЕСЯ: ПЛАГІЯТАР!..

У газеце «Чырвоная змена» № 139 (16 ліпеня 1961) надрукаваны верш «Радасць» за подпісам Анатоля Смыка.

Прачытаўшы гэта прозвішча, я спачатку падумаў: ці не псеўданім гэта Сцяпана Гаўрусёва, у зборніку якога «На грэбнях хваль», выдадзеным у 1959 г., на стар. 37 ёсць радкі названага верша.

Але ж вершы за подпісам А. Смыка з'яўляюцца ў друку не ўпершыню...

У Гаўрусёва, праўда, верш складаецца з пяці строф, а ў дадзеным выпадку—з дзвюх.

А. Смыку спадабаліся наступныя радкі Гаўрусёва:

Каму з нас радасць невядома,
Калі, прыспешваючы крок,
Дзяўчына пройдзе каля дома,
Нібы світальны вецярок;

Зірнеш на косы ільняныя,—
Адвага траціцца твая,
І сэрца ёкне і заные,
Бы ў золкай плыні ручая.

Ён і падпісаў іх сваім прозвішчам. Хто ведае, можа, і іншых паэтаў вершы яму спадабаюцца для такой жа «аперацыі». Сцеражыцеся, паэты!..

Эдуард ЗУБРЫЦКІ.

Новы раённы Дом культуры ва Уваравічах Гомельскай вобласці.

Фота **М. ТОДАРАВА.**
Фотахроніка БЕЛТА.

САМАЕ ПРЫГОЖАЕ, САМАЕ ДАРАГОЕ

Ніводнай вёскі, ніводнай школы ў гэтым палескім краі Ларыса не ведала. Усё роўна, куды накіруюць, абы працаваць, ды хутчэй. Адно, што прывяло ў некаторае замяшанне — гэта сур'ёзны тон, з якім работнікі раённага аддзела выбіралі ёй месца працы. Назвалі, але прыемна. «Ларыса Мікалаеўна!» — гэта ў свае семнаццаць год яна чула ўпершыню. І перш чым шукаць спадарожную машыну, Ларыса на хвілінку зайшла ў скверык насупраць райвана, паставіла невялікі дарожны чамадан і... хуценька перапляла дзве косы ў адну. А можа гэта надасць саліднасці.

Аказалася, што ад раённага цэнтра да школы, куды яе пасылаюць настаўнічаць, 76 кіламетраў.

— Не хвалюйцеся, — сказаў добразычліва вадзіцель грузавога таксі. — Вам пашанцавала, пакуль яшчэ дажджы не размылі дарогу.

Пад брызентавай будай машыны душна. Дзень кірмашовы, пасажыраў многа. Кожны стараецца бліжэй да кабіны заняць месца. Ларыса сядзела на самай задняй лаўцы. Калі машына рушыла, яе пачало падкідаць. Нейкі стары, што сядзеў уперадзе, пазваў:

— Перабірайся, дзяўчынка, да нас, пацеснімся, а то там з цябе душу вытрасе.

— І не сядзіцца ж дома гэтым дзецям, таксама па такіх дарогах трасуцца, — паспачувала пажылая жанчына.

А ў Ларысы ад гэтых слоў спачування ўсю дарогу было прыкра на сэрцы: «Дзяўчынка». Ніхто не ведае таго, што яна ўжо едзе вучыць дзяцей, магчыма, гэтых жа калгаснікаў. Сярод сваіх студэнтаў Ларыса таксама была заўсёды дзяўчынкай. І толькі аднойчы, калі яна заваявала на абласных спаборніцтвах першынство па гімнастыцы, усе пачалі дружна яе віншаваць. Ларыса папрасіла толькі аб адным:

— Не віншуйце і не хваліце, адно не завіце мяне больш дзіцём, дзяўчынкай.

А цяпер зноў...

Лес як бы расступіўся. І за невялікім балотам паказалася вёска Дзяржынск.

— Электрычнасць. Значыць ужо не так страшна, адзначыла сама сабе Ларыса, і развітаўшыся са спадарожнікамі, пайшла ўздоўж вуліцы, шукаючы самы большы будынак. Аказалася, што школа займала не самы большы, а невялікі старэнькі будынак з ганкам, падобны на ўсе астатнія будынкі.

Цётка Тацяна, будучая гаспадыня, да якой Ларысу дырэктар паставіў на кватэру, аказалася вельмі гасціннай жанчынай. Яна страціла ў час вайны мужа, дзяцей і мо' таму Ларысу сустрэла, як дачку. Ужо ў першы ж вечар пасля вячэры гаспадыня расказала настаўніцы багатую гісторыю тутэйшага краю, пра свой лёс адзінокай жанчыны.

Стамілася Ларыса за доўгую цяжкую дарогу, але ўсё роўна не магла заснуць у першую ноч. Нейкі голас назойліва кліча: «Дзяўчынка, а дзяўчынка, чаго ты да нас прыехала?» Ці не напалохаецца?

«Першы самастойны дзень у школе, першы мой запіс у дзённіку. Па-мойму, усё добра. Хацелася б, вядома, каб школа была большая, навейшая. Але галоўнае не ў гэтым. Мае ўсе калегі працуюць тут даўно. Кожны стараецца аддаць дзецям усе свае веды. Навічкоў-настаўнікаў сустракаюць вельмі гасцінна. Лідзія Васільеўна, завуч наш, адразу заявіла, што на маю долю выпадае клопат аб калгаснай самадзейнасці, камсамольскай рабоце. І не дзіва, самая маладая з настаўніц — гэта я, ды і ў характарыстыцы з вучылішча ўсе мае «заслугі» ў грамадскай рабоце дакладна пералічаны. Што ж, я не супраць. Чым больш работы, тым цікавей.

Калі хадзіла па хатах калгаснікаў, знаёмілася з бацькамі вучняў, адна жанчына ўсё ж не паверыла, што я сапраўдная «вучыцелька», не вытрымала і спытала:

— А дакумент у вас ёсць, што вы адукацыю маеце?

Я не разгубілася і сказала, што ў наступны раз абавязкова пакажу дыплом.

— Ды вы не сумнявайцеся, Іванаўна, без дыплома цяпер у школу не пашлюць. Будзьце спакойны. Ваш Васілёк будзе ў надзейных руках.

А наважна ўсё ж не ўцярпела і кінула мне ўслед:

— Вось калі будзе галасаваць на гэтых выбарах, значыць дарослая.

Часта ж кажуць так: усё залежыць ад таго, у якія рукі трапіць дзіця. Ларыса і сама пра гэта не раз чула. У яе руках апынулася дашкольная дзяўчынка і хлопчыкаў. Яна кожны дзень, кожную гадзіну старалася рабіць усё, каб выхоўваць сапраўды чулых і сумленных грамадзян.

Першы клас! Гэта вельмі цяжкі клас. Ад таго, як пачне сваё школьнае жыццё дзіця, залежыць яго і далейшая вучоба, дарога ў будучыню.

Некалькі дзён вучобы прайшло, а дзяўчынка Маруся Лукашонак, як міне адзін урок, збярэ свае кніжкі і дадому. Колькі ёй Ларыса ні тлумачыла, што яшчэ тры ўрокі наперадзе, Маруся адно адказвала: маці яе ў гэты час з лесу вяртаецца, і ёй вельмі хочацца паглядзець, колькі яна сёння «беленькіх грыбкоў прынесла».

— Ты са школы прыдзеш і паглядзіш, — гаворыць Ларыса.

А дзяўчынка ў адказ:

— Яны ж ужо будуць засмажаныя і зусім не белыя, а чорнымі зробяцца...

Дзіцячая, але вельмі зразумелая логіка. Настаўніца яшчэ дома доўга думала, як прывучыць Марусю ў школе быць патрэбныя гадзіны. На дапамогу прыходзяць парады настаўнікаў, завуча ды і канспекты па педагогіцы. Але яшчэ больш, чым яны, памагаюць маладой настаўніцы самі дзеці, іх цікаўнасць да ўсяго, што расказвае Ларыса на ўроку. Пачынала з гульняў, песень, потым — вядомыя казкі пра рэпку, пра ваўка і лісіцу. Расказвала і бывальшчыну пра тое, хто і як жыў у гэтых палескіх краях даўным-даўно, яшчэ тады, калі не было на свеце электрычнасці, калгасаў... Шырока расплюшчваюць вочы дзеці, слухаюць затаіўшы дых, а потым сыплецца бясконцае «чаму», «ад чаго», «як».

— Вось заўтра застанемся пасля ўрокаў на гадзінку, і далей вам раскажу, а цяпер яшчэ не ўсе навучыліся, як трэба пісаць гэтую літару...

З блакнота журналіста

«Што самае прыгожае, што даражэй за ўсё на свеце? — піша ў сваім дзённіку настаўніца. — Няма нічога прыгажэйшага за жыццё. Мне здаецца, жыццё ўсюды цікавае і захапляючае. Нядаўна была ў Тураўскім краязнаўчым музеі, даведалася многа новага пра гісторыю тутэйшага краю. Думаю збор піянерскі тут правесці, я ж цяпер старшая піянерважатая. Работы вельмі многа. Але ўсё роўна часу для роздуму хапае. Яшчэ і яшчэ раз задумваюся над лёсам коласаўскіх герояў, асабліва настаўніка Лабановіча. Вядома, зусім іншы час быў, і ён у вёсцы палескай рабіў рэвалюцыю. Мне такога, на жаль, не дасталося. Хоць... Засталося нешта і на нашу долю...»

Магчыма і не пра рэвалюцыю ў літаральным сэнсе слова хацела сказаць Ларыса, калі думала пра тыя цяжкасці, што сустракаюцца на шляху педагога. Але ж справа не ў слове.

Як толькі выйшаў новы закон аб сувязі школы з жыццём, кожны настаўнік падумаў над тым, што і як трэба зрабіць яму. Былі сходы, былі педсаветы, ну і, вядома, планы... На паперы іх скласці няцяжка.

Вырашылі дапамагчы калгасу падрыхтаваць насенне да веснавой сяўбы. Дзеці вельмі ўзрадаваліся, што ім давяраюць такую адказную справу. І на чале з настаўніцай яны пайшлі на працу. Усё ішло добра. Але раптам уварваўся ў свіран Лукаш Лявонавіч Мышкевіч, схапіў за каўнер свайго сына і пачаў крычаць:

— Я цябе ў школу паслаў грамаце вучыцца, а гэтаму ты і без школы навучышся.

Умяшалася настаўніца.

— Так, але мы тут не толькі адсартоўваем насенне. Мы тут і біялогію вучым.

— Якую біялогію? — не згаджаўся Лукаш.

Цяжка было пераканаць Мышкевіча, разышоўся чалавек, слухаць не хоча. Настаўнікі вырашылі склікаць яшчэ раз бацькоўскі сход і пагаварыць аб новых задачах, якія ставіць жыццё перад савецкай школай. Даклад даручылі зрабіць Ларысе.

Больш за ўсё Ларысе запомніўся піянерскі збор дружыны, прысвечаны юбілею піянерскай арганізацыі. Доўга да яго рыхтаваліся. Але затое, калі ішлі па вуліцах Турава, дык усе адзначылі, што піянерская калона Дзяржынскай школы была аформлена лепш за ўсіх. Наперадзе вялікі партрэт Ул. І. Леніна, вышыты самімі дзецьмі, прыгожыя вянкі, якія яны самі сплялі і неслі да помніка загінуўшых воінаў. Цяжка перадаць пачуцці дзяцей. Яны ж першы раз у горадзе, першы раз сустрэліся з піянерамі ўсяго раёна. Праўда, на канцэрце мастацкай самадзейнасці «артысты» крыху разгубіліся. Дзіва што: столькі гледачоў, а яны прывыклі выступаць толькі перад сваімі таварышамі, сваімі калгаснікамі. Але ўсё роўна поспех быў вялікі.

Не вельмі даўно ў школу прыязджала камісія на чале з загадчыкам аблана. Прысутнічалі на ўроках. Хвалілі ўрокі ў чацвёртым класе настаўніцы Ларысы Мікалаеўны Кавалевіч. Адзначылі, што яна ўмее звязваць матэрыял з жыццём, развіваць у дзяцей самастойнасць, цікаўнасць, вельмі свабодна карыстаецца дадатковым матэрыялам, нагляднымі дапаможнікамі. Сама Ларыса, вядома, не мала пахвалявалася за гэтыя дні. Але пяць год працы, жыццё ў гэтай вёсцы не прайшлі марна. Яна вельмі добра вывучыла дзяцей, сем'і, у якіх яны выхоўваюцца. І яе ўрокі ў школе — гэта, уласна кажучы, працяг штодзённай сувязі з калгаснікамі, моладдзю гэтай вёскі. Ларыса ведае, што робіцца літаральна ў кожнай сям'і, якія клопаты хвалююць і бацькоў і дзяцей. І не толькі ведае, але і падзяляе іх. У клубе—кіруе хорам, у калгаснай камсамольскай арганізацыі яна з'яўляецца намеснікам сакратара, дэпутатам раённага Савета.

Лёгка ў адным радку пералічыць некалькі грамадскіх даручэнняў, якія выконвае чалавек. Цяжэй коратка расказаць, як у яго хапае на ўсё часу, энергіі, настрою. Іменна настрою. Ніколі не забудзе маладая настаўніца першай сваёй сустрэчы з моладдзю ў клубе. Непрыемна паласнула па сэрцу грубасць, нетактоўнасць, з якой ставіліся хлопцы да дзяўчат. Цыгарка ў зубах, кепка ссунута на патыліцу, амаль кожны перад танцамі «перакуліў» грамаў дзвесце гарэлкі. А паспрабуй скажы, абавязкова пачуеш:

— Падумаеш, культурная знайшлася...

У першы вечар у Ларысы настрой вельмі сапсаваўся. Засталася дзяўчына адна і доўга раздумвала, як бы гэта ўсё інакш зрабіць, каб і сама яна, і ўсе таварышы былі прыгажэйшымі, лепшымі, дабрэйшымі.

Пачала патроху вакол сябе згуртоўваць «жаночы актыў» і проста дзяўчатам казала:

— Вы самі вінаваты, што хлопцы дазваляюць сабе танцаваць у шапках з цыгаркамі ў зубах...

Ларыса ў клубе першай зацягвае песню з новага кінафільма. І неўзабаве гэтую песню можна пачуць ад многіх калгаснікаў. У Ларысы заўсёды з сабою спецыяльны блакноцік — у ім цікавы новы верш, запісаны песня, трапны жарт, добры афарызм. Настаўніца знойдзе зручны момант, каб перад пачаткам кіно ці сходу правесці гутарку або лекцыю.

Аднойчы Ларыса заўважыла:

— Шкада, што такія галасы, як у цялятніцы Каці Махновіч, марна прападаюць...

Усе пагадзіліся на адным:

— Будзе свой хор у нас, будзе самадзейнасць.

Ларыса горача ўзялася за арганізацыю яго і цяпер слава аб хоры калгаса «На варце» Тураўскага раёна ідзе далёка. Самадзейнасць здружыла моладзь. Дзяўчаты нават пачалі больш з густам апранацца, і ўсё не без парады Ларысы. А хлопцы таксама неяк перамяніліся. Сталі акуратнымі, ветлівымі.

Жывеш вось побач з такім чалавекам, як Ларыса, і не перастаеш захапляцца яго імклівасцю, аптымізмам. Так, Ларыса любіць жыццё, захапляецца ім. Яна не толькі бярэ ад яго, наадварот, аддае яму свае светлыя думкі, свае пачуцці, свае мары. Такія, як Ларыса, робяць наша жыццё прыгожым, змястоўным, захапляючым. Такіх, як яна многа. З імі лёгка жывецца, лёгка працуецца, лёгка дыхаецца.

Л. ПАЛЯКОВА.

ЦІ Ж ТАК ГАНДЛЮЮЦЬ КНІГАЙ?

Лагойскі кніжны магазін знаходзіцца ў цэнтры гарадскога пасёлка. Сюды адзін за адным заходзяць наведвальнікі — дарослыя і дзеці. Яны задаволены. На паліцах мноства кніг у прыгожых вокладках. Яны раскладзены па аддзелах і прыцягваюць увагу кожнага.

Але як купіць? Да прылаўка нельга даступіцца. На падлозе ў самым праходзе ляжыць нераспакаваная літаратура. Гэта чарговая партыя школьных падручнікаў, якую трэба адправіць у вёску.

Прадаўшчыца тав. Гаўрон занята. Ёй трэба падпісаць, афарміць неабходныя дакументы. На просьбу пакупніка падаць тую або іншую кнігу яна адказвае скупа, са злосцю:

— Не гарыць! Можаце пачакаць.

Тыя, у каго ёсць час, чакаюць, а большасць, нічога не купіўшы, пакідае магазін з пустымі рукамі.

Такі малюнак даводзіцца назіраць часта. І невыпадкова магазін з месяца ў месяц не выконвае плана.

Кнігарня ў Лагойску па волі кіраўнікоў райспажыўсаюза фактычна ператворана ў базу. Яе работнікі займаюцца толькі тым, што камплектуюць і адпускаюць літаратуру для розных гандлёвых арганізацый і культурна-асветных устаноў. Няма часу ім пагутарыць з пакупніком, прапанаваць тое або іншае выданне. А трэба ж прадаваць не толькі літаратуру, але і розныя канцылярскія прылады, сшыткі, і два работнікі прылаўка ледзь спраўляюцца са сваімі абавязкамі.

На кніжных паліцах няма належнага парадку. Нярэдка ў аддзеле сельскагаспадарчай літаратуры можна знайсці кнігі, якія не маюць да сельскай гаспадаркі ніякага дачынення. А гэта ўскладняе выбар, прыводзіць да непаразуменняў.

Вось да прылаўка падышлі дзве дзяўчыны, відаць, з вёскі. Яны хочуць пазнаёміцца з навінкамі літаратуры па пытаннях жывёлагадоўлі. Убачыўшы, што прадаўшчыца занятая, вырашылі абыйсціся без яе. Але не так проста выбраць тое, што патрэбна. Пад шклом, дзе павінны быць кнігі па сельскай гаспадарцы, ляжыць палітычная літаратура.

Аддзела зарубежнай літаратуры ў магазіне зусім няма і замежныя кнігі размешчаны, дзе папала. Можна патраціць многа часу і не знайсці таго, што трэба.

У магазіне вельмі мала беларускіх выданняў. Як ні дзіўна, а на паліцах не знойдзеш ніводнага твора Я. Купалы, М. Лынькова, К. Чорнага, А. Куляшова і некаторых іншых пісьменнікаў. З вялікім спазненнем завозяцца сюды творы маладых аўтараў, якія выходзяць у Беларускім дзяржаўным выдавецтве.

Іншы раз работнікі прылаўка самі не ведаюць, што ў іх ёсць. Прыпамінаецца такі выпадак. Аднойчы пакупнік папрасіў твор старажытнай грэчаскай літаратуры «Іліяду».

— Здаецца, недзе бачыла,—заявіла прадаўшчыца, — а дзе — не памятаю. Прыдзіце ў наступны раз.

І толькі праз месяц гэтая кніжка была знойдзена на складзе.

Культурна гандляваць, значыць вывучаць попыт пакупнікоў, усяляк клапаціцца аб іх задавальненні. Але работнікі прылаўка тт. Адамовіч і Гаўрон не робяць гэтага. У магазіне няма ні добрай рэкламы, ні спісаў тых кніг, якія паступаюць у продаж.

А ці ж так трэба гандляваць літаратурай?

Б. САСНОЎСКІ.

У мінулую нядзелю кніжныя магазіны Мінска арганізавалі базары на плошчах і ў парках сталіцы. Грамадскія распаўсюджвальнікі кніг з прадпрыемстваў горада прадавалі там мастацкую, палітычную, сельскагаспадарчую, тэхнічную літаратуру. Гэты здымак зроблены на плошчы пасёлка аўтамабілебудаўнікоў.

НАСТАЎНІК ПАТРАБУЕ

Добра, вельмі добра, калі дзіця адчувае самыя разнастайныя, самыя тонкія з'явы прыроды. Трэба, каб у нас зусім не было такіх дзяцей, аб якіх гаворыць народны мастак СССР С. Каненкаў: «...Я прыглядваюся да маіх юных сяброў. І бывае, дзіву даешся. Цудоўны хлапчук. Не па гадах адукаваны. Прачытаў многа кніжак, ведае ўсе канструкцыі рэактыўных самалётаў, такі разумненькі, а не ведае, як цвіце лён, як выглядаюць маладыя лісточкі дуба, як плыве сокал у небе».

Выхаваць у дзіцяці адчуванне прыроды, навучыць яго захапляцца яе прыгажосцю—справа нялёгкая. Тут многае павінна зрабіць школа. Але для гэтага патрэбны і адпаведная падрыхтоўка настаўнікаў, і ўмела складзеныя школьныя падручнікі. Расказы аб прыродзе, якія чытаюць дзеці ўжо ў малодшых класах, павінны быць напісаны сакавітай, эмацыянальнай мовай, што хвалявала б дзяцей, развівала б іх пачуцці. На жаль, падручнікі часам не адпавядаюць такім патрабаванням. Вось, напрыклад, чытанка «Роднае слова» для другога класа. Многія матэрыялы, уключаныя ў яе, напісаны суха, нецікава.

У «Родным слове» для чацвёртага класа наогул апавяданняў аб прыродзе ўсяго тры-чатыры. А ўвогуле чаму б не выпусціць падручнікі, якія б складаліся з лепшых твораў аб прыродзе, напісаных класікамі беларускай і рускай літаратуры?

Навучыць разумець прыгожае ў прыродзе—толькі частка эстэтычнага выхавання школьніка. Не меншае месца ў гэтым выхаванні займаюць спевы і маляванне. На ўроку спеваў вучні авалодваюць пэўнымі вакальна-харавымі навыкамі, знаёмяцца з гісторыяй музыкі, вывучаюць музычную грамату.

Тут таксама многае што замінае. Няма, напрыклад, самага неабходнага—сшыткаў для нот. Тыя сшыткі, што можна набыць (і то не заўсёды) для малых непрыгодныя. Нотныя станы ў іх вузкія, і першакласніку вельмі цяжка адрозніць, дзе трэба пісаць ноту—на лінейцы ці паміж лінейкай. Нідзе не знойдзеш метадычных распрацовак па спевах. А яны вельмі неабходныя, асабліва для семінараў па павышэнню музычнай адукацыі настаўнікаў пачатковых класаў. А яшчэ лепш было б, каб існавалі падручнікі з песнямі і з музычнай граматай для дзяцей.

На ўроках спеваў вучні павінны знаёміцца з творамі інструментальнай і вакальнай класікі, а паспрабуйце знайсці неабходныя грамзапісы нават у Мінску... Калі ёсць, скажам, арыя Сусаніна, то толькі ў поўным камплекце оперы. Хіба ж нельга выпусціць пласцінкі ў адпаведнасці з праграмай школ?

Асабліва цяжка знайсці грамзапісы беларускай музыкі. Амаль не бывае ў продажы партрэтаў кампазітараў і музыкантаў, вельмі мала выдадзена наглядных дапаможнікаў (табліц) па вывучэнню нотнай граматы і па маляванню.

Па ўсіх гэтых пытаннях ужо многа пісалася і гаварылася, і ці не час ужо хоць што-небудзь зрабіць?

Я. ЧАРЭНДА,
выкладчык спеваў і малявання Уздзенскай сярэдняй школы № 1.

Змена расце

Фотаэцюд **І. МУРАЧОВА** (в. Падсёлы Кіраўскага раёна)

ПЕРШАМАЙСКАМУ ХОРУ—35 ГОД

З давён-даўна Лявонавічы ў Нясвіжскім раёне славіліся добрымі спевакамі. «Пяюць лявонаўцы!» — казалі людзі, пачуўшы песню.

Слухаў я сваіх аднавяскоўцаў, і захацелася мне арганізаваць хор. Сваёю думкаю рашыў падзяліцца з моладдзю.

Прызначылі першую рэпетыцыю. Сабралася каля 50 чалавек і не толькі моладзі, але і старэйшых, у хаце майго бацькі. Вокны мы шчыльна пазавешвалі. Старэйшыя сачылі, каб не наскочылі польскія паліцыянты.

Шчыра ўзяліся мы за працу, і ўжо праз месяц чатырохгалосны хор выступіў перад сялянамі вёскі Лявонавічы і суседніх вёсак. Сцэна была зроблена ў «магазыне», дзе некалі сяляне ссыпалі збожжа на выпадак засухі.

Нашай любімай была рэвалюцыйная песня «Смело, товарищи, в ногу!»

З кожным разам узбагачаўся рэпертуар, штораз лепш гучалі песні.

Усе беларускія арганізацыі ў нас тады былі забаронены. Але каб ашукаць пільнасць белапольскай паліцыі, свой хор мы назвалі хорам пры пажарнай ахове вёскі Лявонавічы, пры якой адначасова быў створаны і драматычны гурток.

Вясною 1933 года лявонаўцы рашылі перарабіць «магазын» на Народны дом.

Я хадзіў па вёсках Нясвіжскага павета з падпісным лістом і збіраў грошы. Людзі ахвяроўвалі грошы на пабудову свайго Народнага дома, бо кожны быў рад пачуць са сцэны роднае беларускае слова, родную беларускую песню.

Народны дом быў пабудаваны, але называць яго гэтак было забаронена. Дазволілі называць «святліцай».

У час Вялікай Айчыннай вайны многія з удзельнікаў хору змагаліся з ворагам са зброяй у руках у радах народных мсціўцаў.

Пасля заканчэння вайны Лявонавіцкім хорам кіраваў Аляксандр Кіеня. Рэпертуар хору ўжо меў каля 40 беларускіх і рускіх песень. За гэты час калектыў неаднаразова выступаў з канцэртамі перад калгаснікамі, на раённых і абласных аглядах мастацкай самадзейнасці і займаў першыя месцы. Неаднаразова хор быў узнагароджаны граматамі і пахвальнымі лістамі.

З 1952 года хорам кіруе самадзейны кампазітар, заслужаны дзеяч культуры БССР Павел Касач. Хор мае ў рэпертуары каля 70 песень—беларускіх, рускіх народных і савецкіх, а таксама творы свайго кіраўніка хору. Яшчэ больш узрос узровень мастацкага выканання.

Калектыў выступаў з канцэртамі ў раёне, на абласных і рэспубліканскіх аглядах.

Цяпер хор налічвае 75 удзельнікаў. Сярод іх можна ўбачыць і «ветэранаў»—спевакоў з 1926 года. Яны дагэтуль выступаюць разам са сваімі сынамі і дочкамі. У хоры ўдзельнічаюць жыхары не толькі Лявонавіч, але і вёсак Лазавічы, Цякалаўшчына, Гарбуны, Смалічы і Ляхі, аб'яднаных у калгасе «Першае мая».

С. НОВІК-ПЯЮН,
першы кіраўнік Лявонавіцкага хору.

БЕЛАРУСКАЯ КЕРАМІКА БУДЗЕ

Хутка распрадаецца ў магазінах керамічны мастацкі посуд, які прывозіцца гандлёвымі арганізацыямі да нас з суседніх рэспублік і нават з краін народнай дэмакратыі.

А як жа абстаіць справа з вырабам мастацкай бытавой керамікі ў Беларусі?

Галоўны майстар керамічнага цэха мінскіх мастацкіх майстэрняў скульптар Ф. Зільберт спадзяецца на вялікія перспектывы ў будучыні, а пакуль што яго цэх мае на Усходняй вуліцы толькі цеснае і непрыстасаванае памяшканне, у якім працуе 14 чалавек.

Праўда, вырабляюць мастацкую кераміку і ў іншых месцах рэспублікі. Але там яна недалёка адыйшлася ад простага народнага ганчарства.

Вырабы керамічнага цэха мастацкіх майстэрняў прадаюцца ў мінскім магазіне Мастацкага фонду, зрэдку трапляюць і на перыферыю. Гэта разнастайныя ўзоры сувеніраў, статуэтак, ваз, кубкаў, попельніц, масляніц і інш. Але майстэрня мае ўсяго каля паўтара дзесятка эталонаў керамікі з элементамі беларускай нацыянальнай формы, аднак не мае ніводнай скульптуры.

Напярэдадні XXII з'езда нашай партыі многія майстры заканчваюць работу над новымі ўзорамі мастацкай бытавой керамікі. Кожная рэч будзе адлюстроўваць нашу багатую рэчаіснасць — палёт у космас, будаўніцтва. На вазах і розным посудзе можна будзе ўбачыць віды Мінска, пейзажы прыгожых мясцін краіны. Калектыў работнікаў майстэрні многа ўжо зрабіў знаходак у галіне рознакаляровай эмалі і палівы.

Тэхнолаг Маргарыта Самута задаволена. Хімічны састаў палівы ўдаўся.

ЖАДАНЫЯ ГОСЦІ КАЛГАСНІКАЎ

Клуб калгаса «Сцяг перамогі» Пастаўскага раёна запоўнілі жывёлаводы, механізатары, паляводы. Па просьбе хлебаробаў да іх прыбылі самадзейныя артысты Пастаўскага народнага тэатра, каб паказаць свой новы спектакль «Выбачайце, калі ласка» па п'есе А. Макаёнка.

Спектакль прайшоў з вялікім поспехам. Асабліва спадабалася сельскім гледачам ігра выпускніка сярэдняй школы Міхаіла Нікіпіровіча, інструктара раённага Дома культуры Тамары Шатукі, шафёра Міхаіла Цялежнікава, якія выконвалі галоўныя ролі.

Артысты-аматары — частыя госці ў хлебаробаў раёна. Калгаснікі сельгасарцелі «Слава» глядзелі іх спектакль «Няроўны бой» па п'есе В. Розава. За апошні час на клубных сцэнах калгасаў і саўгасаў артысты Народнага тэатра паказалі спектаклі «Таня» А. Арбузава, «Кухарка» А. Сафронава і іншыя. У час кожнай паездкі яны арганізуюць кансультацыі для ўдзельнікаў мясцовых драматычных калектываў.

Жаданымі гасцямі ў сельскіх гледачоў бываюць таксама артысты Полацкага, Віцебскага, Багушэўскага народных тэатраў. У калгасах Сенненскага раёна Багушэўскі народны тэатр паказаў спектаклі «Не ўсё кату масленіца» А. Астроўскага і «Чалавек вярнуўся» П. Васілеўскага.

Падзеі Факты Навіны

□ Споўнілася 450 год з дня нараджэння вядомага італьянскага жывапісца, архітэктара і гісторыка мастацтва Джорджа Вазары. Гэтай даце быў прысвечаны вечар, які адбыўся ў Інстытуце будаўніцтва і архітэктуры Акадэміі навук БССР.

Вечар адкрыў правадзейны член Акадэміі будаўніцтва і архітэктуры СССР прафесар А. Воінаў.

З дакладам «Жыццё і творчая дзейнасць Джорджа Вазары» выступіў кандыдат архітэктуры А. Міцянін.

□ Група кінааператараў юнацкай кінастудыі Палаца культуры прафсаюзаў вярнулася з паездкі на возера Нарач. Яна пабывала на турысцкай базе «Зялёнае», правяла некалькі дзён у паходах. Юныя кінааператары зазнялі на плёнку рэдкія па прыгажосці пейзажы, эпізоды з жыцця турыстаў, нарачанскіх рыбакоў. Знятыя кадры увойдуць у новы фільм, у якім студыйцы вырашылі расказаць аб цудоўным «Беларускім моры». Гэта будзе іх пятая работа.

Кінастудыя аматараў «Зорачка» створана пры Палацы каля двух год таму назад, яе узначаліў аматар кінамастацтва, выкладчык беларускай мовы і літаратуры 11 школы Мінска М. Монак. З таго часу нямала зроблена. У палацы створана сапраўдная маленькая кінафабрыка. Тут ёсць здымачная зала з усёй неабходнай асвятляльнай апаратурай, абсталяваны дзве лабараторыі.

Удзельнікі студыі авалодваюць складанымі працэсамі хімічнай апрацоўкі плёнкі, вучацца ствараць літаратурныя і рэжысёрскія сцэнарыі.

Аб майстэрстве юных кінематаграфістаў гавораць створаныя імі фільмы. «Дзень добры, вясна» — так яны назвалі адну з першых сваіх работ — рэпартаж аб днях, калі адбыўся палёт Юрыя Гагарына ў космас. Другі фільм «Сустрэча сяброў» расказвае аб таварыскай сустрэчы кітайскіх і беларускіх гімнастаў.

Піянеры Беларусі сабралі столькі металалому, што яго хапіла мінскім аўтазаводцам для вырабу 25 аўтамабіляў. Рабочыя ва ўрачыстай абстаноўцы перадалі іх саўнаргасу. Аб гэтай падзеі студыйцы расказалі ў фільме «Піянерская двухгодка кліча». Чарговую работу «У нас у палацы» яны прысвяцілі дэкадзе калектываў мастацкай самадзейнасці культурна-асветных устаноў.

Лепшыя свае работы студыйцы пакажуць на першым рэспубліканскім фестывалі фільмаў студый аматараў.

□ Да 120-й гадавіны з дня смерці М. Лермантава Мінская гарадская нотна-музычная і масавая бібліятэка Ленінскага раёна сталіцы наладзілі шэраг музычных гутарак. Лекцыі-канцэрты на тэму «Лермантаў і музыка» адбыліся ў кінатэатрах «Мір» і «Перамога», у парку культуры імя М. Горкага.

Артысты філармоніі і радыёкамітэта выканалі ўрыўкі з оперы «Дэман», фрагменты з музыкі А. Глазунова да драмы «Маскарад», рамансы кампазітараў на вершы паэта.

□ 31 ліпеня вялікім канцэртам закончыў свае гастролі ў Туле Беларускі тэатр оперы і балета. За 25 дзён было паказана 30 спектакляў, у тым ліку — оперы «Дэман», «Тоска», «Травіята», «Рыгалета», «Севільскі цырульнік», балеты «Лебядзінае возера», «Блакітны Дунай».

Тэатр наладзіў шэраг выязных спектакляў у заводскіх дамах культуры Тулы і вялікую колькасць канцэртаў майстроў беларускага опернага і балетнага мастацтва ў парках горада.

Гастролямі ў Туле калектыў тэатра закончыў сезон 1960—61 гг.

□ Пяць творчых сустрэч беларускага кампазітара Р. Буцвілоўскага арганізаваў Саюз кампазітараў БССР з працоўнымі Лепельшчыны.

Малады кампазітар расказаў слухачам пра свае творчыя планы. У канцэртнай частцы сустрэч выконваліся вакальныя творы Р. Буцвілоўскага—«Песня аб Мінску», «Лірычная песня», «Вецер гне бярозку тонкую» і адна з новых песень кампазітара — «У дазоры», прысвечаная савецкім пагранічнікам.

УСХОДНІЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

Азербайджанская ССР. Усходнія музычныя інструменты, якія вырабляюцца Бакінскай сувенірна-мастацкай фабрыкай Міністэрства мясцовай прамысловасці, адпраўляюцца ў рэспублікі Закаўказзя, Сярэдняй Азіі і Казахстана, а таксама ў зарубежныя краіны. Вырабы майстроў гэтага прадпрыемства экспанаваліся на многіх айчынных і міжнародных выстаўках.

Цяпер фабрыка рыхтуе камплект усходніх музычных інструментаў для савецкага павільёна на міжнародным кірмашы ў Аб'яднанай Арабскай Рэспубліцы.

На здымку: майстар Бакінскай сувенірна-мастацкай фабрыкі Сяргей Бадасаў за работай.

Фота **Ф. Шаўцова.**
Фотахроніка ТАСС.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.